

SOPIMUS HENKILÖJUNALIIKENTEEN OSTAMISESTA

Liikenne- ja viestintäministeriö

ja

VR-Yhtymä Oy

●.1.2022

SISÄLLYSLUETTELO:

1. Osapuolet.....	4
YLEINEN OSA.....	4
2. Tausta ja tarkoitus.....	4
2.1 Tausta.....	4
2.2 Tarkoitus ja Sopimuksen kohde.....	6
3. Määritelmät.....	7
4. Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet.....	9
PALVELUT.....	10
5. Palveluvelvoitteet.....	10
6. Reitit, vuorot ja Kapasiteetti.....	11
7. Alihankkijat.....	11
8. Liikennöinnissä käytettävä kalusto.....	11
8.1 Junakalustoa koskevat vaatimukset.....	11
8.2 Korvaavat järjestelyt.....	12
8.3 SM2-junien korvaaminen.....	13
8.4 Yöjunakalusto.....	14
8.5 Kaluston huolto, ylläpito ja investoinnit.....	15
9. Häiriöhallinta.....	15
10. Asiakaskokemus.....	16
11. VR:n muut velvollisuudet ja vastuut.....	17
11.1 VR:n yleiset velvollisuudet.....	17
11.2 Liikenteen suunnittelu, hinnoittelu ja lipunmyynti.....	17
11.3 Vastuullisuus.....	18
11.4 Esteettömyys.....	18
11.5 Tiedonantovelvollisuus.....	19
11.6 Yhteistyö muissa ministeriön hankkeissa.....	19
11.7 Yhteistyö HSL:n kanssa.....	19
11.8 Yhteistyö muiden alueiden kanssa.....	21
11.9 Viranomaisyhteistyö ja kuuleminen.....	21
TALOUS JA MITTARISTOT.....	22
12. Julkisen tuen parametrit.....	22
12.1 Parametriperusteinen Liikennöintikorvaus.....	22
12.2 Parametriperusteiset vähennykset Liikennöintikorvauksesta.....	22
13. Bonus- ja sanktiomallit.....	23
13.1 Mittarit.....	24
13.2 Bonusmalli.....	25
14. Ristisubvention kielto.....	25
15. Korvaus ja maksuehdot.....	25
15.1 Taloudellisen nettovaikutuksen laskelma.....	25

15.2	Liikennöintikorvaus	26
15.3	Maksuehdot.....	27
15.4	Korvaus yöjunahankinnasta	28
16.	Lipputulot.....	28
17.	Erilliskirjanpitovelvollisuus	29
	SOPIMUSYHTEISTYÖ JA -SEURANTA.....	29
18.	LVM:n rooli	29
19.	Sopimuskauden aikainen yhteistoiminta	29
20.	Raportointi	29
21.	Auditointi	30
22.	Sopimuksen yhteyshenkilöt	31
	MUUTOSHALLINTAMENETTELY.....	31
23.	Muutokset.....	31
24.	Muutokset VR:n aloitteesta	31
24.1	Palvelukuvauksen järkeistysmuutos	31
24.2	Palvelukuvauksen laatumuutos	32
24.3	Muutos muiden alueiden (pois lukien HSL) liikenteessä	33
25.	Muutokset LVM:n tai VR:n aloitteesta	33
25.1	Muutokset matkustuskysynnässä.....	33
25.2	Muutokset viranomaisalueessa.....	34
26.	Muutokset LVM:n aloitteesta	35
26.1	Yleistä	35
26.2	Muutosehdotuksen käsittely Seurantaryhmässä	36
26.3	Muutoksen hyväksyntä.....	36
26.4	Muutokset Liikennöintikorvauksiin.....	37
	SOPIMUSVASTUU	37
27.	VR:n sopimusrikkomuksia koskeva menettely.....	37
27.1	Tiedonantovelvollisuus	37
27.2	VR:n sopimusrikkomus	37
27.3	Olennainen sopimusrikkomus	38
27.4	Selvitys sopimusrikkomuksen korjaamisesta.....	38
27.5	LVM:n oikeus sopimussakkoon	38
28.	Vahingonkorvaus	38
29.	Force majeure.....	39
	SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO JA PÄÄTTYMINEN	40
30.	Sopimuksen voimassaolo	40
30.1	Sopimuskausi	40
31.	Sopimuksen ennenaikainen päättäminen.....	41
31.1	Sopimuksen päättäminen erityistilanteissa	41
31.2	Sopimuksen purkaminen	41
32.	Avustamisvelvollisuus palveluntuottajan vaihtuessa.....	42

TIEDONHALLINTA	44
33. Tilajavastuulaki.....	44
34. Immateriaalioikeudet	44
35. Tietoturvallisuus ja tietosuoj.....	45
36. Salassapito	46
37. Sopimuksen siirto	47
MUUT EHDOT.....	48
38. Tiedottaminen.....	48
39. Referenssioikeus.....	48
40. Muutokset.....	48
41. Sopimuskokonaisuus	48
42. Pätevyys	48
43. Luopuminen oikeudesta	48
44. Sovellettava laki	49
45. Riidanratkaisu	49
46. Sopimusasiakirjat ja niiden soveltamisjärjestys	49
47. Allekirjoitukset	50

LIITTEET

1. Palvelukuvaus

Tämä **SOPIMUS HENKILÖJUNALIIKENTEEEN OSTAMISESTA** on laadittu [pvm] alla olevien sopijapuolten kesken ("**Sopimus**").

1. Osapuolet

Liikenne- ja viestintäministeriö (jäljempänä "**LVM**")
PL 31
00023 VALTIONEUVOSTO

LVM:n edustajat:
Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka
Yksikön johtaja, viestintäneuvos Emil Asp

VR-Yhtymä Oy (jäljempänä "**VR**")
PL 488
00101 HELSINKI

VR:n edustajat:
Toimitusjohtaja Lauri Sipponen
Matkustajaliikenteen johtaja Topi Simola

LVM:stä ja VR:stä käytetään jäljempänä myös nimitystä "**Sopijapuoli**" ja yhteisnimitystä "**Sopijapuolet**".

YLEINEN OSA

2. Tausta ja tarkoitus

2.1 Tausta

Suomessa on pidetty tärkeänä henkilöjunaliikenteen valtakunnallisen kokonaistarjonnan kannalta varmistaa, että rataverkolla on liikennettä myös silloin, kun sitä ei taloudellisesti luontaisesti muodostu. Yhteiskunta voi yleishyödyllisten joukkoliikennepalvelujen avulla turvata liikennepalvelujen saatavuutta ja laatua markkinaehtoisten palvelujen lisänä.

Suomessa on EU:n neljäs rautatiepaketti pantu kansallisesti täytäntöön raideliikennelailla (1302/2018) ja sen nojalla annetuilla valtioneuvoston asetuksilla ja määräyksillä. Raideliikennelaki tuli voimaan 1.1.2019. EU:n neljäs rautatiepaketti edellyttää, että kotimaan henkilöliikennepalvelujen tarjontaan turvataan avoin markkinoillepääsy.

Raideliikennelailla on säädetty tasapuolisista edellytyksistä käyttää rataverkkoa kotimaan henkilöliikenteessä. Tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että kaikille rautatieyrityksille turvataan yhtäläiset edellytykset saada ratakapasiteettia kotimaan henkilöliikenteen harjoittamista varten ja saada sen mukainen oikeus käyttää rataverkkoa. Tältä osin Suomen rataverkko on avattu henkilöjunaliikenteen kilpailulle, eikä kilpailulle ole myöskään enää sopimuksellisia esteitä.

EU:n neljänteen rautatiepakettiin sisältyi myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/2338 asetuksen 1370/2007 (yhdessä "**PSA** ")

muuttamisesta rautateiden kotimaan henkilöliikenteen markkinoiden avaamisen osalta eli ns. palvelusopimusasetuksen muutos.

Palvelusopimusasetusta ja sen muutosasetusta sovelletaan EU:n jäsenvaltioissa sellaisenaan, mutta raideliikennelakiin on sisällytetty eräitä asetuksen soveltamista koskevia viranomaisjärjestelyjä.

Palvelusopimusasetuksen lähtökohtana on mahdollisten julkisten palveluhankintojen kilpailuttaminen.

VR:n tarjoamiin tässä Sopimuksessa kuvattujen Palveluiden toimittamiseen liittyen sovelletaan PSA:n lisäksi muun muassa Liikennepalvelulakia, Hankintalakia, rautatievastuuasetusta (EY N:o 1371/2007 ja EU N:o 2021/782) ja YK:n vammaissopimusta, joiden velvoitteet VR:n tulee huomioida julkisen palvelun velvoitteen mukaisissa junavuoroissa.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu raideliikennettä koskevaa painotusta ja raideliikenteen kehittämistä, jonka tavoitteena on osaltaan tukea tasapainoisesti Suomen kestävästä kehityksestä.

Ensimmäinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12) on valmisteltu parlamentaarisisessa ohjauksessa vuosille 2021 - 2032, ja se julkaistiin 2.9.2021. Suunnitelman laatiminen perustuu lakiin liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005). Suunnitelmaan sisältyy toimenpideohjelma, jossa määritellään, miten valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteet saavutetaan esimerkiksi liikenneverkkojen ja henkilö- ja tavaraliikenteen palveluiden osalta. Vaikutusten arviointi on kiinteä osa suunnitelmaa. Arvioitavia vaikutuksia ovat muun muassa saavutettavuus sekä matkojen ja kuljetusten palvelutaso, taloudellinen kestävyys, ekologinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys ja liikennejärjestelmän turvallisuus. Lisäksi suunnitelmassa tarkastellaan alueellisia erityispiirteitä liikennejärjestelmän kehittämisessä. Valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa päivitetään hallituskausittain ja siinä tapahtuneita muutoksia heijastellaan tähän Sopimukseen muutosmekanismien kautta.

LVM toimii omalla toimivalta-alueellaan Liikennepalvelulaissa kuvattuna PSA:ssa tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena rautatieliikennettä koskevissa asioissa. LVM vastaa roolinsa mukaisesti PSA:n mukaisen Liikennöintikorvauksen määrittämisestä.

Muita keskeisiä viranomaisia Sopimuksen Palveluihin liittyen ovat Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Väylävirasto ja Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (HSL). Tieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset on puolestaan kuvattu Liikennepalvelulain 181 §:ssä. VR vastaa tarjonnan ja aikataulujen koordinoinnista. Traficom seuraa liikkumispalveluiden kysyntää ja tarjontaa ja sovittaa yhteen liikkumispalveluiden kehittämistä. Lisäksi Traficom arvioi liikennejärjestelmän toimivuutta ja raportoi säännöllisesti liikennejärjestelmän tilasta. Suomen rataverkon ylläpito, kehittäminen ja kunnossapito ovat Väyläviraston vastuulla. HSL on omalla toimivalta-alueellaan PSA:ssa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen rautatieliikennettä koskevissa asioissa.

Selkeyden vuoksi todetaan, että VR:llä ei ole tämän Sopimuksen perusteella yksinoikeutta henkilöjunaliikenteen harjoittamiseen LVM:n toimivalta-alueella.

2.2 Tarkoitus ja Sopimuksen kohde

VR:n yksinoikeus harjoittaa rautateiden henkilöliikennettä poistettiin huhtikuussa 2011 voimaantulleella uudella rautatielaililla (304/2011) PSA:n voimaantulon yhteydessä. Tämän jälkeen VR:n yksinoikeus harjoittaa rautateiden henkilöliikennettä on perustunut Yksinoikeussopimukseen.

Sopijapuolten välillä on ollut 3.12.2009 - 31.12.2019 voimassa henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskeva käyttöoikeussopimus ("**Yksinoikeussopimus**") sekä vuosikohtaiset sopimukset henkilöliikenteen ostamisesta, joista maaliskuussa 2019 allekirjoitettu sopimus on ollut voimassa kaudelle 1.1.2020 – 31.12.2020 ("**Vanha ostoliikennesopimus**"). Yksinoikeussopimuksen voimassaoloaika jatkettiin 2.7.2013 laaditulla lisäsopimuksella.

Yksinoikeussopimuksen tarkoituksena oli järjestää henkilöjunaliikenteen palveluja niille alueille ja reiteille Suomessa, jotka jäävät markkinaehtoisien tarjonnan ulkopuolelle, eli jotka olisivat ilman julkista tukea liiketaloudellisesti kokonaisuutena kannattamattomia ("**Velvoiteliikenne**").

Yksinoikeussopimuksen mukaisen Velvoiteliikenteen lisäksi LVM on hankkinut VR:ltä ostoliikennettä Velvoiteliikenteen ja VR:n omaehtoisesti operoiman markkinaehtoisien liikenteen täydentämiseksi Vanhalla ostoliikennesopimuksella ("**Ostoliikenne**").

Sopijapuolet solmivat 17.12.2020 sopimuksen henkilöjunaliikenteen ostamisesta ajalle 1.1.2021 - 30.6.2021 ("**Väliaikainen ostoliikennesopimus**") sisältäen jatko-option ajalle 1.7.-31.12.2021. Väliaikaisella ostoliikennesopimuksella korvattiin LVM:n ja VR:n välinen aiempi sopimusjärjestely kokonaisuudessaan, ja yksinoikeus poistettiin. Väliaikaisen ostoliikennesopimuksen voimassaoloaika jatkettiin 20.12.2021 tehdyllä lisäsopimuksella 31.1.2022 saakka eli siihen asti, kunnes tämä Sopimus saatiin Sopijapuolten välille voimaan.

Tässä Sopimuksessa on tarkoitus soveltaa Yksinoikeussopimuksen ja vuonna 2020 päättyneen Vanhan ostoliikennesopimuksen mukaista liikennöinti- ja rahoitustasoa. Selkeyden vuoksi todetaan, että 10.12.2019 voimaantulleen velvoitepäätöksen sekä Vanhan ostoliikennesopimuksen mukaiset osto- ja velvoiteliikennekokonaisuudet sisältyvät tähän Sopimukseen, lähes siinä laajuudessa kuin ne oli tuolloin määritelty ("**Perustaso**").

Väliaikainen ostoliikennesopimus päättyy viimeistään 31.1.2022. Sopijapuolet sopivat tällä Sopimuksella ehdoista ja menettelytavoista, joita noudattaen LVM hankkii ja VR toimittaa tässä Sopimuksessa ja sen liitteessä yksilöityjä henkilöjunaliikennettä koskevia Palveluja. Sopimuksen allekirjoitushetkellä Sopimukseen sisältyviä Palveluita ovat yöjunavuorot, kiskobussit, Etelä-Suomen taajamajunaliikenne sekä

yksittäiset IC- ja Pendolino-vuorot. Eri Palvelut ovat toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, joissa kussakin on käytössä eri kalusto. Palvelut on kuvattu tarkemmin tässä sopimusasiakirjassa sekä liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

Kaikki Sopimuksen Palvelut ovat PSA:n alaista hankintaa ja niitä koskee Palveluvelvoite. Sopimus on Nettomallinen hankinta. Sopimuksessa kuvatut korvaukset ja mahdolliset bonukset ovat yksinomainen korvaus Palvelusta ja VR:n vastuulle kuvatuista tehtävistä, eikä näistä makseta muuta korvausta, ellei Sopimuksessa ole näin erikseen sovittu. Selvyiden vuoksi todetaan, että tällä Sopimuksella LVM ei voi sitoutua tosiasiallisesti eduskunnan myöntämää sopimusvaltuutta suurempaan maksuosuuteen yhdeksän (9) vuoden Sopimuskaudella, muun muassa matkustuskysynnän, viranomaisalueen tai HSL:n lippuyhteistyön muutosten johdosta. Tiettyjen olosuhteiden vallitessa, jotka on kuvattu jäljempänä tässä Sopimuksessa kohdissa 23-26 (Muutoshallintamenettely), LVM voi karsia liikennetarjontaa yhteistyössä VR:n kanssa, mutta sopeuttamisen tulee tapahtua määrällisesti ja laadullisesti tavalla, joka ei vaaranna Sopimuksen päämäärien ja tarkoituksen toteutumista pysyvällä tavalla.

3. Määritelmät

Tähän Sopimukseen sovelletaan seuraavia määritelmiä. Sopimuksen määritelmiä sovelletaan määriteltyihin termeihin sekä niiden yksikkö- että monikkomuodossa.

Aineistolla tarkoitetaan Sopijapuolten toisilleen tähän Sopimukseen liittyen luovuttamia asiakirjoja ja kirjallisia tietoja missä tahansa muodossa, mihin sisältyy Sopijapuolen Immateriaalioikeuksia.

Hankintalaki tarkoittaa lakia vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1398/2016.

HSL tarkoittaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää.

Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan kaikkia immateriaalioikeuksia, mukaan lukien mutta ei rajoittuen patenteihin, tavaramerkkeihin (sekä rekisteröityihin että rekisteröimättömiin), toiminimiin, verkkotunnuksiin, tekijänoikeuksiin ja vastaaviin oikeuksiin, tietokantaoikeuksiin ja kaikkiin samankaltaisiin tai vastaaviin omistusoikeuksiin tai suojamuotoihin.

Jatkuvan toiminnan parantamisen tavoitteilla tarkoitetaan tämän Sopimuksen kohdassa 4 (Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet) määriteltyjen tavoitteiden mukaista toimintaa sekä tavoitteiden toteutumisen seurantaa.

Kalustolla tarkoitetaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvattua kalustoa.

Kapasiteetilla tarkoitetaan Reitillä liikennöivän Kaluston runkojen määrää.

Liikenne12 tarkoittaa valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa, jota tarkastellaan nelivuositain.

Liikennöintikorvauksella tarkoitetaan LVM:n VR:lle kuukausittain maksamaa korvausta vastineeksi Sopimuksen mukaisten Palveluiden toimittamisesta.

Liikennepalvelulaki tarkoittaa lakia liikenteen palveluista (320/2017).

LVM tarkoittaa Liikenne- ja viestintäministeriötä.

Mittarilla tarkoitetaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvattuja mittareita.

Muutoshallintamenettelyllä tarkoitetaan kohdissa 23-26 määriteltyä prosessia.

Nettomallinen hankinta tarkoittaa hankintaa, jossa siihen kohdistuva tuki ei kata kaikkia palvelutuotannon kustannuksia ja VR:n vastuulla on kattaa lipputuloilla kustannuksia.

Osavälillä tarkoitetaan matkaa Reitin sisällä asemalta asemalle.

Ostoliikenne tarkoittaa kohdassa 2.2 määriteltyä.

Palveluilla tarkoitetaan kaikkia Sopimuksen kohteena olevia, Sopimuksessa yksilöityjä palveluja ja niitä koskevaa dokumentaatiota. Palveluita ovat muun muassa yöjunaliikenne, Etelä-Suomen taajamajunaliikenne, kiskobussiliikenne sekä yksittäiset IC- ja Pendolino-vuorot, jotka liikennöivät Reiteillä. Palvelua on myös liikenne ja liikennöinti sekä palveluihin liittyvä asiakaspalvelu, lipunmyynti ja muut VR:n sopimusvelvoitteet palveluita koskien.

Palvelun käyttäjällä tarkoitetaan sellaisia kolmansia tahoja, jotka voivat hyödyntää tai käyttää Sopimuksessa tarkoitettuja Palveluita. Asiakas ja matkustaja on myös Palvelun käyttäjä.

Palveluvelvoitteella tarkoitetaan PSA:n mukaista julkisen palvelun velvoitetta. Kaikki Sopimuksen Palvelut ovat PSA:n alaista hankintaa ja niitä koskee Palveluvelvoite.

Perustasolla tarkoitetaan vuoden 2019 joulukuussa LVM:n ja VR:n välillä sovittua osto- ja velvoiteliikennekokonaisuutta, kuten on kuvattu kohdassa 2.2.

Pandemialla tarkoitetaan maailmanlaajuisesti levinnyttä epidemiaa tarttuvaa tautia koskien, jonka Maailman terveysjärjestö WHO on julistanut pandemiaksi, ja jolla on merkittävää ja VR:n toteennäyttämää vaikutusta matkustamiseen Suomessa.

PSA tarkoittaa Euroopan unionin palvelusopimusasetusta (1370/2007) ja siihen tehtyä muutosasetusta 2016/2338 yhdessä.

Reitillä tarkoitetaan matkaa lähtö- ja määräaseman välillä huomioiden molemmat kulkusuunnat. Reitit on kuvattu tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

Seurantaryhmä on LVM:n ja VR:n nimeämien edustajien yhteistyöryhmä, joka kokoontuu säännöllisin määräajoin tarkastelemaan

Sopimuksen velvoitteiden toteutumista ja ohjaamaan Sopimuksen alaista toimintaa.

Smx:lla tarkoitetaan uusia Sopimuskauden aikana VR:n toimesta hankittavia lähijunia, joiden on tarkoitus korvata Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä käytettävät Sm2-junat.

Sopimuksella on tämän Sopimuksen alussa kuvattua koskeva merkitys.

Sopimuskaudella tarkoitetaan kohdassa 30.1 määriteltyä ajanjaksoa.

Suoritteella tarkoitetaan junakilometrejä ("Jkm").

Tilajavastuulaki tarkoittaa lakia tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006).

Vanha ostoliikennesopimus tarkoittaa kohdassa 2.2 määriteltyä.

Velvoiteliikenne tarkoittaa kohdassa 2.2 määriteltyä

VR tarkoittaa VR-Yhtymä Oy:tä.

Vähäpätöisellä muutoksella tarkoitetaan Sopimuksen liitteen muutosta, jolla ei ole vaikutusta Palveluiden määrään, laatuun tai hintaan. Vähäpätöisiä muutoksia on lisäksi liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdan 12.2 (Sopimuksen yhteyshenkilöt) muutokset sekä muutokset Sopijapuolien yhteystietoihin. Vähäpätöinen muutos ei voi kohdistua liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohtaan 8 (Sopimuksen talous, alakohtineen).

Väliaikainen ostoliikennesopimus tarkoittaa kohdassa 2.2 määriteltyä.

Yksinoikeussopimus tarkoittaa kohdassa 2.2 määriteltyä.

4. Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet

Sopimus kattaa erityisesti seuraavat päämäärät ja Liikenne 12 -tavoitteet, joihin Sopijapuolet ovat sitoutuneet tällä Sopimuksella:

- **Kestävyys:** Liikenne 12 tavoitteena on parantaa ihmisten mahdollisuuksia valita kestävämpiä liikkumismuotoja erityisesti kaupunkiseuduilla.

Sopimuksen päämääränä on lisätä ja kehittää taajamajunaliikenteen tarjontaa kaupungeissa ja niiden välillä. Lisäksi kehitetään yhteistyötä, palvelutarjontaa ja lipputuotteita muiden toimivaltaisten viranomaisten ja yritysten kanssa houkuttelevien multimodaalien matkaketjujen tarjoamiseksi.

- **Saavutettavuus:** Liikenne 12 tavoitteena on kehittää liikennejärjestelmää, joka takaa koko Suomen saavutettavuuden ja vastaa elinkeinojen, työssäkäynnin ja asumisen tarpeisiin.

Sopimuksen päämääränä on mahdollistaa asiointi- ja työmatkaliikenne myös haja-asutusalueilla. Sopimuksella pyritään lisäämään palvelutarjontaa etelä-pohjoissuunnan lisäksi myös

poikittaisyhteyksin. Edellä kuvattujen lisäksi yöjunaliikenteen palvelutarjontaa parannetaan ja kehitetään.

- **Tehokkuus:** Liikenne 12 tavoitteena on parantaa liikennejärjestelmän yhteiskuntataloudellista tehokkuutta.

Sopimuksen päämääränä on parantaa hankinnan läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

Sopimuksen päämääriä on tarkennettu useilla erilaisilla tavoitteilla, joiden toteutumista myös seurataan liitteen 1 (Palvelukuvaus) erillisillä mittareilla ("**Jatkuvan toiminnan parantamisen tavoitteet**"), joita ovat täsmällisyys, perutut junat, poikkeava kalusto, asiakastyytyväisyys, matkamäärät, energiatehokkuus.

Sopimuskauden aikana yhteistyön ja kumppanuuksien kehittymistä tullaan seuraamaan toteumien avulla. Kumppanuuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä VR:n yhteistyötä alueellisten ja toimivaltaisten viranomaisten ja yritysten kanssa. Lisäksi raportointia ja Sopimuksen seuranta kehitetään Sopijapuolten kesken. VR:n CO₂-kuorman kehittymistä seurataan GHG-protokollan mukaisesti, ja tähän laskentaan perustuvaa päästökompensaatioita seurataan Sopimuskauden aikana. VR:n suorittamien päästökompensatioiden tulee vastata vähintään tämän Sopimuksen piirissä olevasta liikenteestä aiheutuvia laskennallisia CO₂-päästöjä.

Jatkuvan toiminnan parantamisen tavoitteiden lisäksi on sovittu seuraavista tavoitteista, jotka on jaettu kolmivuotiskausiin:

- 2022-2023 – käynnistetään Sopimus ja varmistetaan Palveluiden Mittarien toteumien vakaudesta
- 2024-2026 – otetaan käyttöön uutta yöjuna- ja Smx-taajamajunaliikennekalustoa ja kehitetään toimintaa. Sopijapuolet kuitenkin tiedostavat, että kalustohankintojen toteutumisen tarkan ajankohdan määrittäminen ei ole mahdollista, ja aikataulu on suuntaa antava.
- 2027-2030 – valmistaudutaan uuteen palveluhankintaan

Edellä kuvattuja ajallisesti jaoteltuja ja Jatkuvan toiminnan parantamisen tavoitteita sekä näihin kytkettyjä Mittareita on kuvattu tarkemmin Sopimuksen liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

PALVELUT

5. Palveluvelvoitteet

Sopimuksella sovitaan VR:lle asetettavasta julkisen palvelun velvoitteesta Palveluiden tarjontaan ja liikennöintiin liittyen. Selvytyden vuoksi todetaan, että kaikkia Palveluita koskee Palveluvelvoite. VR on velvollinen hoitamaan tässä Sopimuksessa ja sen liitteessä määritellyn liikenteen ja muut Palvelut tämän Sopimuksen ehtojen mukaisesti.

Julkisen palvelun velvoitteen reitit, aikataulurakenne (vuorojen lähtöaika ja saapumisaika pääteasemalla) sekä kaikki pysähdyspaikat
Sopimuskauden alkaessa on määritelty liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

6. Reitit, vuorot ja Kapasiteetti

Sopimuksen mukaisessa liikenteessä käytettävän Kaluston käyttö suunnitellaan matkustajamäärän suhteessa. VR pyrkii kaikin käytettävissä olevin keinoin varmistamaan, että Kapasiteetti sovitetaan mahdollisimman hyvin kysyntää vastaavaksi. VR ja LVM käyvät kolmen (3) kuukauden välein yhdessä läpi Kaluston kohdennuksia ja matkamääriä. LVM voi läpikäyntien yhteydessä esittää oman näkemyksensä Kaluston kohdentamisesta.

Sopijapuolet ovat sopineet liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kunkin Palvelun ja Reitin Kapasiteetin vähimmäistasosta kysytyimpinä aikoina ja hiljaisempina aikana.

7. Alihankkijat

VR:llä on oikeus käyttää Palvelujen tuottamisessa alihankkijoita. VR:llä on kuitenkin kokonaisvastuu Sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämistä siitä riippumatta, käyttääkö VR alihankkijoita. VR vastaa alihankkijoiden suoritteesta kuten omastaan sekä vastaa siitä, että alihankkija noudattaa omalta osaltaan Sopimuksen mukaisia velvoitteita, eikä VR voi vapautua tämän Sopimuksen velvoitteista käyttämällä alihankkijaa. VR:n on toimitettava LVM:n pyynnöstä selvitys, miten VR on sopimuksellisesti varmistanut, että VR:n alihankkija noudattaa Sopimuksen velvoitteita (mukaan lukien muttei rajoittuen vastuullisuutta koskien).

VR:n on toimitettava LVM:n pyynnöstä selvitys Palvelun tuottamisessa käyttämistään alihankkijoista.

VR:n on LVM:n vaatimuksesta korvattava alihankkija, jos kyseistä alihankkijaa koskee Hankintalain mukainen pakollinen tai harkinnanvarainen poissulkemisperuste, vaikka peruste olisi syntynyt vasta Sopimuskauden alkamisen jälkeen.

8. Liikennöinnissä käytettävä kalusto

8.1 Junakalustoa koskevat vaatimukset

VR sitoutuu hoitamaan Sopimuksen mukaisen liikenteen omistamallaan, liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdan 7 (Kaluston elinkaarisuunnitelma, alakohtineen) mukaisella Kalustolla sekä kohtien 4 (Liikennöinti, alakohtineen) ja 3.1 (Esteettömyyssuunnitelma, alakohtineen) mukaisesti. VR sitoutuu huolehtimaan Kaluston kunnosta ja vaunujen siisteydestä asiakastyytyväisyyttä, palvelutarjonnan kehittämistä ja liikenteen jatkuvuutta tukevilla tavoilla, kuten liitteessä 1 (Palvelukuvaus) on tarkemmin avattu, ja Sopimuksen vaatimukset täyttäen. VR:n tulee myös edistää Kaluston määrän, laadun ja kunnan jatkuvaa kehitystä niin, että näillä keinoilla saavutetaan muun muassa jatkuvaa kehitystä asiakaskokemuksen ja -tyytyväisyyden osalta. Uusiin kalustoinvestointeihin liittyvät kysymykset on kuvattu tarkemmin

erityisesti liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 7 (Kaluston elinkaarisuunnitelma, alakohtineen). VR:n tulee myös edistää kaikin kohtuullisin ja viranomaismääräysten mukaisin keinoin asiakkaiden terveysturvallista liikkumista muun muassa Kapasiteetin suunnittelun keinoin esimerkiksi pandemia-aikoina.

VR on velvollinen Kaluston jatkuvaan kunnossapitoon ja huolenpitoon ja siihen, että Kalusto on esteettömyyssuunnitelman (liite 1 Palvelukuvaus) mukaisesti esteetöntä ja että Kalusto on Kaluston elinkaarisuunnitelmassa (liite 1, Palvelukuvaus) todetun mukaisesti käytettävissä myös 2030-luvulla ja myöhemminkin. Selvyyden vuoksi todetaan vielä, että Smx- ja uuden yöjunakaluston hankinta toteutuu vasta Sopimuskauden aikana, ja Sopimuksen voimaantullessa VR käyttää esteellistä Sm2- ja Eil/Eilf-kalustoa Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä sekä CEmt-kalustoa yöjunaliikenteessä.

8.2 Korvaavat järjestelyt

VR on velvollinen ajamaan Reitit liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kyseiselle Reitille kuvatulla Kalustolla, jonka puuttuessa tai jonka käytön tai liikennöinnin ollessa estynyt, VR on velvollinen järjestämään matkustajille korvaavan kuljetuksen sovitusta poikkeavalla kalustolla. VR:llä ei kuitenkaan ole velvollisuutta järjestää matkustajille korvaavaa kuljetusta lyhytkestoisissa VR:stä johtumattomista tilanteissa, jotka ovat äkillisiä ja yllättäviä ja joita VR ei ole voinut kohtuudella ennakoida tai joihin VR ei ole voinut kohtuudella varautua kuten esimerkiksi onnettomuus tai äkillinen ja yllättävä ratakatko, mutta VR:llä on näissäkin tilanteissa velvollisuus korvaavan kuljetuksen järjestämiseen siitä alkaen, kun VR:n on kohtuudella tullut voida järjestää tilanteeseen korvaava kuljetus.

VR:stä johtumattomissa muissa kuin yllä kuvatussa kappaleessa kuvatuissa äkillisissä ja yllättävissä tilanteissa Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä korvaavana järjestelynä voi poikkeuksellisesti toimia korvattavaa vuoroa seuraava junavuoro, mikäli matkustajalle aiheutunut viive ajallisesti voidaan matkustajan näkökulmasta katsoa olevan kohtuullinen ja mikäli muun korvaavan järjestelyn toteuttaminen ei olisi ko. tilanteen laatu huomioiden kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna järkevää. Näissä tapauksissa korvausten osalta menetellään kohdassa 12.2 kuvatun mukaisesti. Mikäli yksittäinen asema poistuu käytöstä esimerkiksi ratatöiden johdosta, ei VR ole velvollinen järjestämään tällaiselle asemalle korvaavaa kuljetusta.

VR on velvollinen huomioimaan ratatyöt liikenteen suunnittelussa niin, että asiakkaille koitua haitta on mahdollisimman pieni. VR ilmoittaa korvaavista järjestelyistä LVM:lle mahdollisimman hyvissä ajoin. Jos kyseessä on laajuudeltaan ja/tai kestoaltaan merkittävä ratatyö tai ratakatko, tekee VR LVM:lle esityksen korvaavista liikennejärjestelyistä.

VR voi käyttää ilman erillistä etukäteistä lupaa tilapäisesti sovitusta poikkeavaa kalustoa painavasta syystä, jollainen voi olla esimerkiksi sähkövika, ratatyöt tai radan rikkoutuminen. Poikkeavalla kalustolla tarkoitetaan liikenteen ajamista muulla kuin liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kyseiselle Reitille kuvatulla Kalustolla. Poikkeavaa kalustoa voivat olla

esimerkiksi juna, bussi tai taksi. VR:n tulee tiedottaa LVM:ää näistä tilanteista ilman aiheetonta viivytystä, kun poikkeavan kaluston käyttötapauksia on kertynyt 10 vuoroa samalla Reitillä yhden päivän sisällä tai jos Reitin kaikki yhden päivän vuorot on ajettu poikkeavalla kalustolla, mikäli Reitillä liikennöi suunnitellusti alle 10 vuoroa päivässä, jonka lisäksi VR jälkikäteen raportoi LVM:lle poikkeavalla kalustolla ajettut vuorot kuukausittain. LVM:n on lisäksi mahdollista seurata VR:n poikkeavalla kalustolla ajettavien vuorojen kertymistä VR:n järjestelmästä. VR ei saa pysyvästi vaihtaa kalustotyyppiä ilman LVM:n kirjallista hyväksyntää.

Poikkeavan kaluston käytöstä aiheutuvat kustannukset huomioidaan liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8 (Sopimuksen talous, alakohtineen) tarkoitetun taloudellisen tasapainon laskennassa niin, että suunniteltua Kalustoa alemmat kustannukset huomioidaan taloudellisen tasapainon laskennassa poikkeavan kaluston toteuman mukaisina,

8.3 SM2-junien korvaaminen

Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä käytettävät Sm2-junat korvataan Sopimuskauden aikana tässä Sopimuksessa tarkemmin sovitulla tavalla VR:n hankkimilla uusilla lähijunilla (Smx). Smx-junien investoinnilla VR:n tulee varmistaa taajamajunaliikenteen tarjonnan määrä ja laatu ja kehittäminen Sopimuksen päämäärien ja tavoitteiden mukaisesti. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR:n tulee täyttää kaikki Sopimuksen mukaiset velvoitteet ja vaatimukset myös Smx-junien käyttöönoton jälkeen, jonka lisäksi Mittarien (liite 1 Palvelukuvaus) mukaisia suoritustasoja tulee suunnitelmallisesti korottaa investoinnilla hankitun uuden kaluston käyttöönoton jälkeen ja Sopimuskauden aikana, kuten liitteessä 1 (Palvelukuvaus) ja Sopimuksen kohdassa 24.2 (Palvelukuvauksen laatumuutos) on tarkemmin kuvattu.

Smx-investoinnin ja uuden yöjunahankinnan yhteydessä VR:n tulee tunnistaa asiakkaiden liikkumisen tarpeiden tuleva kehitys ja mahdollinen piilokysyntä, jonka palvelemiseen nykyinen Kalusto ei ole antanut esimerkiksi ruuhka-aikoina mahdollisuuksia. Lisäksi VR:n tulee normaalin liiketoiminnan kehityksensä työkaluin selvittää asumisen ja maankäytön muutosten vaikutukset sekä rata- ja asemainfrastruktuurin kehittyminen 2020- ja 2030-luvuilla Etelä-Suomessa. VR:n tulee ottaa huomioon asiakaslähtöisyys ja kysynnän kehittymisen näkymät kalustoinvestointia ja investoinnin myötä tarjottavaa Palvelua suunniteltaessa, ja erityistä huomiota VR:n on kiinnitettävä asiakaskokemukseen kokonaisuudessaan sen joka vaiheissa.

VR on jo ennen Sopimuksen allekirjoitusta käynnistänyt kalustohankintojen toteuttamista koskevat hankintaprosessit kalustohankintojen toteuttamiseksi. Sopijapuolet kuitenkin tiedostavat, että kalustohankinnat voivat viivästyä VR:stä riippumattomista syistä. VR ei vastaa hankintojen viivästyksistä, jos viivästys johtuu VR:stä riippumattomista syistä. Tällainen VR:stä riippumaton syy voi olla hankintaa koskeva valitus, toimittajan ylivoimainen este tai se, että hankinta joudutaan keskeyttämään tai hankinta viivästyy, koska VR ei saa tarjouskilpailussa tarjouspyynnön mukaisia tarjouksia tai tarjousten hinnat ylittävät käytettävissä olevat määrärahat.

Smx-junien käyttöönotto (pois lukien kalustohankintaan sisältyvä optio) liikennöintiin ajoittuu arviolta vuosille 2026 – 2029. Smx-investointia on käsitelty tarkemmin liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 7 (Kaluston elinkaarisuunnitelma, alakohtineen).

8.4 Yöjunakalusto

VR hankkii Sopimuskauden aikana lisää yöjunakalustoa niin, että tavoitteena on, että uusi yöjunakalusto (pois lukien kalustohankintaan sisältyvä optio) on kokonaisuudessaan käytettävissä liikennöintiin viimeistään vuonna 2025. Hankittavan yöjunakaluston tulee sisältää vähintään yhdeksän (9) makuuvaunua ja kahdeksan (8) autovaunua. VR on sitoutunut sisällyttämään yöjunahankintaansa option, jolla mahdollistetaan lisähankinnat, joista Sopijapuolet voivat tarkemmin sopia myöhemmin. Investoinnin tarkoituksena on ylläpitää ja kehittää yöjunaliikenteen tarjontaa. LVM ja VR sitoutuvat neuvottelemaan hyvässä hengessä sekä PSA:n että valtion talousarvion sallimissa rajoissa jäännösarvoriskin korvaamisesta VR:lle viimeistään vuotta ennen Sopimuskauden päättymistä. Sopimuksen solmimishetken arvio jäännösarvoriskin eli kalustoa koskevan alaskirjauksen suuruudesta on 9-31 M€.

Selvyyden vuoksi todetaan, että VR:n tulee täyttää kaikki Sopimuksen mukaiset velvoitteet ja vaatimukset myös uuden yöjunakaluston käyttöönoton jälkeen.

VR on velvollinen pitämään asianmukaisesti huolta myös olemassa olevasta yöjunakalustosta varmistaen liikenteen jatkuvuus ja palvelutason kehittäminen Kaluston elinkaarisuunnitelman mukaisesti.

VR on jo ennen Sopimuksen allekirjoitusta käynnistänyt kalustohankintojen toteuttamista koskevat hankintaprosessit kalustohankintojen toteuttamiseksi. Sopijapuolet kuitenkin tiedostavat, että kalustohankinnat voivat viivästyä VR:stä riippumattomista syistä. VR ei vastaa hankintojen viivästyksistä, jos viivästys johtuu VR:stä riippumattomista syistä. Tällainen VR:stä riippumaton syy voi olla hankintaa koskeva valitus, toimittajan ylivoimainen este tai se, että hankinta joudutaan keskeyttämään tai hankinta viivästyy, koska VR ei saa tarjouskilpailussa tarjouspyynnön mukaisia tarjouksia tai tarjousten hinnat ylittävät käytettävissä olevat määrärahat.

Uuden kaluston poistot korvataan VR:lle sitä mukaa kun kalustoa saadaan liikenteeseen. Yöjunan rahoitusta on kuvattu tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus). Hankintaprojektin projektikustannus korvataan VR:lle sitä mukaan kuin se syntyy. Tuotto pääomalle korvataan VR:lle sitä mukaan, kun VR maksaa kaluston toimittajalle ja pääomaa sitoutuu hankintaan kuitenkin huomioiden korvauksen sääntelyn mukaisuuden. Mikäli hankittava yöjunakalusto (pois lukien kalustohankintaan sisältyvä optio) ei kuitenkaan tule kokonaisuudessaan liikennöintiin Sopimuskauden aikana, VR:n tulee palauttaa hankintaan myönnetty hankintaprojektin projektikustannus ja tuotto pääomalle LVM:lle suhteessa käyttöön otettuun kalustoon korkoineen. Mainittua velvoitetta palautukseen ei kuitenkaan ole, jos hankinnan viivästyminen on johtunut VR:stä riippumattomista syistä. Tällainen VR:stä riippumaton syy voi olla

hankintaa koskeva valitus, toimittajan ylivoimainen este tai se, että hankinta joudutaan keskeyttämään tai hankinta viivästyy, koska VR ei saa tarjouskilpailussa tarjouspyynnön mukaisia tarjouksia tai tarjousten hinnat ylittävät käytettävissä olevat määrärahat. Korvausta yöjunahankinnasta on käsitelty myös Sopimuksen kohdassa 15.4.

8.5 Kaluston huolto, ylläpito ja investoinnit

VR vastaa Kaluston huollosta, ylläpidosta ja kunnossapidosta sekä elinkaari-investoinneista Sopimuskauden aikana. VR ylläpitää ja noudattaa Kaluston elinkaarisuunnitelmaa (liite 1 Palvelukuvaus). VR vastaa siitä, että Kaluston elinkaarisuunnitelma sen yksityiskohtineen on kattava ja tarkoitukseen soveltuva. VR vastaa Kaluston elinkaarisuunnitelman sisältämistä mahdollisista puutteista omalla kustannuksellaan. VR vastaa siitä, että Palvelu on mahdollista toteuttaa Sopimuksen mukaisena Kalustolla, mukaan lukien mutta ei rajoittuen Sopimuksen perusteella tehtyjen Palvelukuvauksen laatu muutosten jälkeen, eikä LVM vastaa näistä kustannuksista. LVM ei voi edellyttää VR:ää tekemään Kaluston elinkaarisuunnitelman ulkopuolisia töitä tai muita investointeja kuten matkustamon ilmeen muutostöitä, osoittamatta niihin erillistä korvausta. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR vastaa Kaluston hyvää asiakaskokemusta tukevasta kaupallisesta kunnosta, kuten siitä, että ilkeä vahingot tai Kaluston käytöstä johtuvat Kaluston osien rikkoutumiset korjataan asianmukaisesti. Sopijapuolet ymmärtävät, että Kalustoon tulee Sopimuskauden aikana normaalista käytöstä johtuvaa kulua. VR:n velvollisuus on varmistaa mahdollisuus Kaluston tulevaan käyttöön Kaluston elinkaarisuunnitelman mukaisesti. Elinkaaren toimenpiteitä ja toteutumista käsitellään ja seurataan osana Seurantaryhmän työskentelyä.

Kaluston huoltoa, ylläpitoa ja muita investointeja on käsitelty tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

9. Häiriöhallinta

Jos VR:n liikennöinti estyy onnettomuuden, ratatyön, poikkeuksellisten sääolosuhteiden tai niihin rinnastettavan muun odottamattoman syyn vuoksi, VR:llä on lainsäädännön edellyttämällä tavalla velvollisuus liikenteen tilapäisiin järjestelyihin.

VR hoitaa tilapäisjärjestelyt huolehtimalla matkustajien kuljettamisesta olosuhteisiin nähden asianmukaisella tavalla käyttäen tarvittaessa muuta liikenneyritystä alihankkijana.

VR:llä tulee poikkeustilanteiden varalle olla kattava häiriöhallinta, jota se ylläpitää säännöllisesti. VR perehdyttää LVM:ää häiriöhallintaansa vähintään Sopimuskauden alkaessa ja merkittävien päivitysten yhteydessä. Häiriöhallinnan tavoitteena on minimoida haittoja, joita poikkeavista tilanteista voisi aiheutua Palveluiden tuottamiselle. Selvyyden vuoksi todetaan, että häiriöhallinnan noudattaminen ei kuitenkaan miltään osin vapauta VR:ää sen Sopimuksen mukaisista velvoitteista tai vastuista.

10. Asiakaskokemus

VR kehittää asiakaskokemuksen eri osatekijöitä jatkuvasti kohdentaen kehittämistoimenpiteet säännöllisesti tehtävien asiakastutkimusten ja asiakaspalautteen pohjalta ja LVM:n palaute huomioiden.

Asiakaskokemuksen kehittäminen pitää sisällään palvelupolkuun (customer journey) liittyviä osatekijöitä, kuten asiakaspalvelu, matkaketjujen ja reittien suunnittelu, aikataulutiedot, tarjoukset ja kampanjat sekä lippujen ja oheispalveluiden hinnat ja myyntikanavat, kuitenkin rajoittumatta pelkästään edellä mainittuihin. Myös poikkeamahallinta ja poikkeamista tiedottaminen ovat osa kehittyvää VR:n asiakaspalvelua ja -kokemusta.

VR kehittää asiakaskokemusta systemaattisesti seuraavan prosessin mukaisesti:

- VR tuottaa säännöllistä ja kattavaa asiakaskokemuksen mittausta, jolla VR selvittää sekä asiakaskokemuksen kannalta kriittiset elementit että onnistumisen tason kullekin elementille,
- Mittauksen perusteella VR priorisoi kehityskohteet,
- VR tunnistaa priorisoiduille kehityskohteille konkreettiset toimenpiteet ja kehitysprojektit sekä aikatauluttaa ja resursoi niiden toteutuksen, ja
- VR seuraa toimenpiteiden ja kehitysprojektien etenemistä säännöllisesti.

VR kehittää asiakaskokemusta moninaisilla toimenpiteillä, joista esimerkkejä ovat myynti- ja asiointikanavien kehitys, uusien tuote- ja palvelukonseptien kehitys, matkanaikaisten palveluiden kuten junaverkon uudistukset sekä jatkuva työ täsmällisyyden parantamiseksi.

Asiakaskokemus ja sen kehitystyö on osa Sopimuksen seuranta ja näitä käydään läpi Seurantaryhmässä kuuden (6) kuukauden välein, jolloin VR esittää:

- Asiakastutkimuksen tulokset edellisen kuuden (6) kuukauden ajalta,
- Koosteen asiakaspalautteista edellisen kuuden (6) kuukauden ajalta,
- Sopimuksen alaisen liikenteen matkamäärien kehityksen edellisen kuuden (6) kuukauden ajalta, ja
- Koosteen yllä eritellystä prosessista ja toteutuksen tilannekatsauksen aktiivisista ja tunnistetuista asiakaskokemuksen kehittämisen toimenpiteistä, jotka kohdistuvat Sopimuksen liikenteeseen.

VR:n koosteen perusteella Sopijapuolet käyvät yhteisesti läpi jatkokehitysajatuksia.

11. VR:n muut velvollisuudet ja vastuut

11.1 VR:n yleiset velvollisuudet

VR:n velvollisuutena on ylläpitää sovittua palvelutasoa, mutta sen lisäksi VR:n tulee aktiivisesti tavoitella parempaa suoriutumista liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdan 8.6 (Sopimuksen mittarit ja tavoitearvot, alakohtineen) osalta kehittämällä toimintaansa tehokkaasti poistamalla havaittuja ongelmia ja pullonkauloja. VR:n velvollisuutena on olla aktiivinen ja näkyvä toimija henkilöjunaliikenteen toimialalla toimien viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa hyvässä yhteistyössä Sopimuksen tavoitteiden sekä toimialan olosuhteet huomioiden ja esimerkiksi käyttäjämäärien kasvun edistämiseksi.

VR pyrkii tehostamaan toimintaansa ja saavuttamaan kustannussäästöjä. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR:n tehostamistoimet eivät saa vaikuttaa negatiivisesti Sopimuksen velvoitteiden toteutumiseen.

VR sitoutuu noudattamaan kaikkia sen toimintaan soveltuvia lakeja ja viranomais määräyksiä mukaan lukien EU:n ja kansalliseen lainsäädäntöön ja työehtosopimukseen perustuvat sosiaali- ja työlainsäädännön velvoitteet ja periaatteet.

VR ymmärtää, että LVM:n on toimivaltaisena viranomaisena noudatettava Sopimuksen perusteella maksettavassa Liikennöintikorvauksessa PSA:n ja sen liitteen, sekä kyseisen asetuksen muuttamisesta rautateiden kotimaan henkilöliikenteen avaamisen osalta annetun asetuksen 2016/2338, määräyksiä. VR sitoutuu toimimaan täydessä yhteistyössä LVM:n kanssa PSA:n ja muun lainsäädännön velvoitteiden toteuttamiseksi.

Sopimukseen sovellettavat VR:ää velvoittavat toimittajan eettiset vähimmäisvelvoitteet ovat liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 13 (Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet toimittajille).

11.2 Liikenteen suunnittelu, hinnoittelu ja lipunmyynti

VR huolehtii liikenteen suunnittelemisesta, ja päättää markkinoinnista, paikanvarauksesta ja muusta tiedottamisesta sekä lipunmyynnistä vastaavalla tavalla kuin muussa liikenteessään, tavoitteena mm. lisätä junaliikenteen houkuttelevuutta. VR päättää myös lippujen hinnoittelusta ja saa pitää kaikki liikenteestä kertyvät lipputulot ja muut tuotot, kuten Liikennöintikorvauksen, ellei taloudellisen nettovaikutusten laskelmasta tai Sopimuksesta muuta aiheudu.

VR sitoutuu ilmoittamaan LVM:lle lippujen hintoihin tehtävistä asiakkaiden kannalta merkittävistä muutoksista, joita käydään etukäteen läpi osana Seurantaryhmän säännöllisiä kokouksia. Merkittävällä muutoksella tarkoitetaan pysyvää hintatason muutosta tai kampanjahinnoittelua. Selkeyden vuoksi todetaan, että VR kehittää hinnoitteluaan Sopimuskauden aikana ja uudistuva täyttöastepohjainen dynaaminen hinnoittelu ei ole tässä tarkoitettu merkittävä muutos, josta tulisi erikseen ilmoittaa.

11.3 Vastuullisuus

VR on velvollinen toimimaan vastuullisesti ja harjoittamaan yritystoimintaa noudattaen lakeja, asetuksia, työehtosopimuksia ja kansainvälisiä sopimuksia ja suosituksia. VR:n tulee toimia tasa-arvoisesti ja syrjimättömästi sekä työnantajana että palveluntuottajana.

VR on velvollinen Sopimuskauden aikana säännöllisesti huolehtimaan toimintansa ympäristövaikutusten arvioinnista toteuttamalla ympäristönäkökohtien arvioinnin ISO 14001 standardin mukaisesti.

VR on velvollinen noudattamaan ympäristösuojelulainsäädäntöä sekä toimimaan ympäristöasioiden suhteen aina varovaisuus- ja huolellisuusperiaatteiden mukaisesti. VR:n tulee olla tietoinen siitä, miten sen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja miten se voi hallita ympäristövaikutuksiaan. VR on velvollinen valtionyhtiönä ottamaan huomioon toiminnassaan muuttuneen henkilöjunaliikennettä ja liikkumisen palveluja koskevan sääntelyn ja liikennepoliittiset tavoitteet. Edelleen VR on Sopimuskauden aikana Palveluihin liittyen velvollinen toimimaan LVM:n kanssa yhteistyössä tavalla, joka mahdollistaa henkilöjunaliikenteen tarjonnan kehittämisen ja julkisen varainkäytön tehostamisen ja läpinäkyvyyden lisäämisen Sopimuskaudella.

VR noudattaa kaikessa toiminnassaan VR Groupin kulloinkin voimassa olevia vastuullisuuslupauksia (liite 1 Palvelukuvaus, kohta 10 Vastuullisuus).

11.4 Esteettömyys

Sopimuksen tavoitteena on, että VR käyttää kaikissa junavuoroissa liikunta- ja toimintarajoitteisten tarpeet huomioivaa kalustoa. Esteettömyyden toteutuminen on kuvattu tarkemmin liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 3.1 (Esteettömyyssuunnitelma, alakohtineen). Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Sopimuksella on sovittu VR:n velvollisuudesta uusien ja korvata Kalusto liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdan 7.5 (Sopimuskauden aikana tehtävät kalustohankinnat, alakohtineen) aikataulujen mukaisesti.

VR huolehtii osaltaan kaikista kulloinkin voimassa olevan rautatievastuuasetuksen sille asettamista velvoitteista, kuten siitä, että liikuntarajoitteinen matkustaja pääsee junaan ja siitä pois. VR huolehtii rautatievastuuasetuksessa edellytetyllä tavalla myös siitä, että matkustajat saavat tietoa palveluista asetuksen edellyttämällä heille sopivalla tavalla ja että VR:n henkilökunta on saanut riittävän koulutuksen erityisryhmien palvelemiseen.

Sopijapuolet sitoutuvat aloittamaan välittömästi Sopimuksen voimaantulon jälkeen neuvottelut, joiden tarkoituksena on varmistaa vuoden 2022 ensimmäisen puoliskon loppuun mennessä Sopimuksen liikennöintivelvoitteeseen sisältyvän Kotka – Kouvola –yhteysvälin esteettömän vaihtoehdon toteutuminen yhteysvälin esteellisen rautatieliikennepalvelun oheen esteettömänä vaihtoehtona. Esteettömällä järjestelyllä turvataan rautatieliikennettä vastaavan palvelun käytettävyyden henkilöille, jotka pysyvän liikunta- tai toimintarajoitteen vuoksi eivät

kykene käyttämään Reitin tällä Sopimuksella hankittua rautateiden Palvelua. Ratkaisulla varmistetaan, että Sopimus täyttää yhdenvertaisuuteen liittyvät kansalliset ja kansainväliset viranomaisvelvoitteet. Esteettömän vaihtoehdon järjestämisestä vastaa VR erillisen korvauksen mahdollistamassa laajuudessa.

11.5 Tiedonantovelvollisuus

VR on velvollinen toimittamaan LVM:lle Sopimuksen ja Palveluiden tuottamisen valvonnan ja tarkastamisen kannalta tarpeellisen VR:n operatiivisen ja taloudellisen tiedon. VR antaa LVM:lle PowerBI-sovelluksen (tai vastaavan sovelluksen) kautta verkon yli ilman erillistä kustannusta pääsyn Sopimuksen ja Palveluiden tuottamisen valvonnan ja tarkastamisen kannalta tarpeelliseen VR:n operatiiviseen tietoon. PowerBI-sovelluksen (tai vastaavan sovelluksen) kautta saatava tieto (pois lukien finanssiraportointi) tulee olla LVM:n valittavissa mm. hakutekijöitä rajaamalla, minkä lisäksi tieto tulee olla helposti luettavassa muodossa. Raportointia kehitetään Sopijapuolten yhteistyössä Sopimuskauden aikana.

11.6 Yhteistyö muissa ministeriön hankkeissa

Sopijapuolet tiedostavat, että henkilöjunaliikenne muodostaa keskeisen osan valtakunnallista kestävästä liikkumisesta liikennejärjestelmää. Henkilöjunaliikenteen houkuttelevuuden kehittäminen ja kulkutapaosuuden lisääminen ovat Suomessa yli hallituskausien ulottuvia liikennepoliittisia päämääriä, jotka kytkeytyvät myös EU:n strategiaan liikennepoliittisiin linjauksiin. Sopijapuolet ymmärtävät, että VR:llä on historian ja nykytilanteen vuoksi sellaista osaamista ja kyvykkyyttä, jota voidaan tarvita Liikenne 12 -suunnitelman toimeenpanon lisäksi useamman muun politiikkatoimen suunnittelussa, valmistelussa tai toimeenpanossa. VR sitoutuu tähän Sopimukseen liitännäisesti toimimaan yhteistyössä LVM:n ja sen osoittamien kolmansien osapuolten kanssa LVM:n osoittamissa hankkeissa.

11.7 Yhteistyö HSL:n kanssa

VR:n ja HSL:n välinen uusi liikenteen operointisopimus tuli voimaan kesäkuussa 2021 ja sopimuksen kesto on kymmenen (10) vuotta, jonka lisäksi sopimus sisältää kolmen (3) vuoden option.

Selkeyden vuoksi todetaan, että HSL:n ja VR:n välinen sopimus ja tämä Sopimus muodostavat omat erilliset kokonaisuutensa. HSL:n ja VR:n välisen sopimuksen ja tämän Sopimuksen välillä ei saa olla ristisubventiota ja tämä Sopimus on oma erilliskirjanpitoa noudattava kokonaisuutensa.

VR hyväksyy, että LVM:lle ei saa koitua haittaa siitä, että VR:llä on erillisiä sopimuksia HSL:n kanssa. Korvauksesta HSL-alueen matkustajien käyttäessä tässä Sopimuksessa kuvattuja Palveluja sovitaan erillisellä sopimusjärjestelyllä VR:n ja HSL:n kesken. Nämä korvaukset huomioidaan taloudellisen nettovaikutuksen laskelmassa liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatulla tavalla huomioiden relevantti valtioneuvoston ja muu regulaatio.

VR:n velvoitteena on sopia VR:n ja HSL:n välisten lippujen yhteiskäyttöisyyttä koskevien korvausten ja kustannusten jakautumisesta niin, että kyseiset järjestelyt eivät vaikuta LVM:n kannalta haitallisesti tämän Sopimuksen taloudelliseen tasapainoon tai tämän Sopimuksen alaisen liikenteen järjestämiseen tai muihin VR:n tämän Sopimuksen velvoitteisiin.

VR:n velvoitteena on tammikuun 2022 aikana sopia HSL:n kanssa HSL:n maksuosuus Sopimuskauden ajalle Sopimukseen kuuluvista VR:n Palveluista ja niihin liittyvistä talousjärjestelyistä. Sopijapuolet tiedostavat, että tässä tarkoitettu VR:n ja HSL:n keskinäinen sopimus on riippuvainen VR:n lisäksi HSL:stä. HSL:n maksuosuus on eriteltävä ja huomioitava taloudellisen nettovaikutuksen laskelmassa ja se on olennainen osa Sopimuksen taloutta. HSL:n maksuosuus perustuu HSL:n aluetta ja matkustajia koskevan Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen tarjontaan.

Sopijapuolet tiedostavat, että HSL:n ilmoituksen mukaan alla listatut ehdot ovat edellytys sille, että HSL voi sitoutua HSL:n ja VR:n keskinäiseen sopimukseen lähijunaliikenteen lippujen yhteiskäyttöisyydestä ajaksi, joka vastaa kestoiltaan tätä Sopimusta. VR:n velvoitteena on Sopimuksessa muualla kuvatun lisäksi omalta osaltaan varmistaa näiden ehtojen toteutuminen:

1. Sopimukseen kuuluvien Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen junien tarjonta, aikataulurakenne ja pysäytymiskäyttäytyminen HSL-alueella eivät muutu olennaisesti HSL:n kannalta epäedullisesti Sopimuksen lähtötilanteen mukaisesta. Olennaiset muutokset Etelä-Suomen taajamajunaliikenteeseen edellyttävät HSL:n hyväksyntää ja liikennetarjonnan yhteensovittamisen suunnittelua yhteistyössä VR:n kanssa hyvissä ajoin etukäteen ennen ratakapasiteettihakemuksen tekemistä. Vähäiset aikataulumuutokset ovat hyväksyttäviä, mutta nekin tulee käsitellä yhteistyössä HSL:n ja VR:n välillä ennen ratakapasiteetin muutoksen hakua. Mikäli Etelä-Suomen taajamajunaliikenteeseen suunnitellulla vähäisellä muutoksella ei ole ilmeistä vaikutusta HSL-alueelle, voidaan se toteuttaa ilman HSL:n hyväksyntää. Kaikki suunnitellut muutokset VR:n on annettava HSL:lle tiedoksi hyvissä ajoin ennakkoon liikenteen yhteensovittamista varten.
2. HSL-liput on oltava yhteiskäyttöisiä Sopimukseen kuuluvissa taajamajunaliikenteen junissa koko HSL-alueella ja VR:n tulee järjestää siihen liittyvä asiakaspalvelu sekä matkustusosoikeuden tarkastaminen riittävässä laajuudessa.
3. VR:n on turvattava HSL-alueen matkustajille riittävä Kapasiteetti Sopimukseen kuuluvissa taajamajunaliikenteen junissa. VR:n tulee kuitenkin huolehtia siitä, että Kapasiteetti riittää myös muun taajamajunaliikenteen tarpeisiin Sopimuksessa sovitulla tavalla. Matkustajakysynnän kasvaessa merkittävästi VR on velvollinen neuvottelemaan HSL:n kanssa Kapasiteettia lisäävistä toimenpiteistä, jotka ovat kohtuullisesti toteutettavissa. VR:llä on velvollisuus käydä HSL:n kanssa ennakkoon läpi HSL-alueelle sovitun Kaluston käyttöön tehtävät suunnitellut muutokset, jotka ovat vaikutuksiltaan merkittäviä

ja/tai pitkäkestoisia. Selvyyden vuoksi todetaan, että tässä tarkoitettu velvoite ei tarkoita investointeja Kalustoon.

4. HSL:llä on oikeus saada ja käyttää tietoja HSL-aluetta koskevien VR:n Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen Palvelujen suunnittelusta, tuotannosta, kustannuksista, matkustuksesta ja lippujen käytöstä, liikenteen toteutumasta ja poikkeamista sekä tehdä tarvittaessa itse junissa HSL-alueella tutkimuksia.

Velvoitteiden tavoitteena on turvata HSL:n ja VR:n keskinäinen sitoutuminen sopimukseen lähijunaliikenteen lippujen yhteiskäyttöisyydestä, joka on kestoltaan yhtä pitkä kuin tämä Sopimus. Näitä velvoitteita vastaavan korvauksen määräytymisestä, tarkistusperusteista ja muutosten hallinnasta sovitaan HSL:n ja VR:n keskinäisessä sopimuksessa lähijunaliikenteen lippujen yhteiskäyttöisyydestä. Maksuosuus muodostuu HSL:n VR:lle välittämistä lipunmyyntituotoista sekä palveluvelvoitetta vastaavan alijäämän kattavasta korvauksesta, jotka huomioidaan Sopimuksen kannattavuuden ja kohtuullisen kompensaation tarkastelussa EU:n palvelusopimusasetuksen (EY 1370/2007) edellyttämällä tavalla.

11.8 Yhteistyö muiden alueiden kanssa

LVM kannustaa VR:ää aktiivisesti selvittämään yhdessä alueiden kanssa edellytykset henkilöjunaliikenteen kasvua tukevaan lippuyhteistyöhön. VR voi sopia alueiden kanssa lippuyhteistyötä koskevien korvausten ja kustannusten jakautumisesta edellyttäen, että kyseiset järjestelyt eivät vaikuta LVM:n kannalta haitallisesti tämän Sopimuksen taloudelliseen tasapainoon tai tämän Sopimuksen alaisen liikenteen järjestämiseen tai muihin VR:n tämän Sopimuksen velvoitteisiin. Lippuyhteistyön perusteella maksettavat korvaukset huomioidaan taloudellisen nettovaikutuksen laskelmassa liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatulla tavalla huomioiden relevantti valtiontuki- ja muu regulaatio.

Tällä Sopimuksella LVM:lle ei anneta yksinoikeutta Palveluiden tilaamiseen VR:ltä. Selvyyden vuoksi todetaan kuitenkin, että VR:n yhteistyö muiden alueellisten joukkoliikenneviranomaisten kanssa ei saa aiheuttaa LVM:lle haittaa eikä em. yhteistyö vapauta VR:ää miltään osin tämän Sopimuksen mukaisista vastuista ja velvollisuuksista. VR:n ja muiden alueellisten joukkoliikenneviranomaisten (pois lukien HSL) välillä tehtyjen sopimusten ja hankintojen rahaliikenteellä ei saa olla LVM:n kannalta negatiivista vaikutusta. VR:n ja muiden alueiden välisissä sopimuksissa ja tämän Sopimuksen välillä ei saa olla ristisubventiota ja tämä Sopimus on oma erilliskirjanpitoa noudattava kokonaisuutensa.

11.9 Viranomaisyhteistyö ja kuuleminen

Sopijapuolet toteavat, että Sopimuskauden aikana syntyy vuosittain tarpeita alueiden kuulemiselle sekä erilaisille yhteistöille alueiden kanssa. VR sitoutuu omalta osaltaan kehittämään alueellista yhteistyötä niin, että Palvelut muodostavat asiakkaiden kannalta mahdollisimman toimivan ja palvelevan kokonaisuuden muun valtakunnallisen ja alueellisen julkisen liikenteen tarjonnan kanssa. VR osallistuu aktiivisesti yhteistyöhön

toimivaltaisten viranomaisten kanssa ilman erillistä korvausta. VR:n tulee raportoida LVM:lle VR:n viranomaisyhteistyön tuloksista säännöllisin väliajoin sekä erikseen LVM:n pyynnöstä.

Viranomaisyhteistyössä VR:n tulee huomioida Sopimuksen kohdassa 4 (Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet) ja liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatut päämäärät ja tavoitteet.

TALOUS JA MITTARISTOT

12. Julkisen tuen parametrit

12.1 Parametriperusteinen Liikennöintikorvaus

LVM suorittaa VR:lle Liikennöintikorvausta Palveluiden tuottamisesta. Liikennöintikorvauksesta 100 % on suoriteperusteista eli parametriperusteista. Suoritteet ovat junakilometrejä. Parametrit on määritelty palvelukohtaisesti kuten tässä kohdassa 12 (Julkisen tuen parametrit, alakohtineen) ja liitteessä 1 (Palvelukuvaus) on tarkemmin kuvattu.

Lisäksi vaunukilometrien toteutumista sopimusveloitteena tarkastellaan säännöllisesti Seurantaryhmässä. Liikennöintikorvaukseen sovellettavia mekanismeja on kuvattu tarkemmin liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8 (Sopimuksen talous, alakohtineen).

Liikennöintikorvauksen enimmäismäärä on kohdistettu palvelukohtaisesti liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8.1 (Julkisen tuen parametrit, alakohtineen) kuvatun mukaisesti.

12.2 Parametriperusteiset vähennykset Liikennöintikorvauksesta

Kohdissa 12.2.1 ja 12.2.2 kuvatut mekanismit vähentävät Liikennöintikorvauksen maksettavaksi tulevaa enimmäismäärää alla kuvatun mukaisesti. Liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8 (Sopimuksen talous) on esitetty tuen palvelukohtainen parametrisointi, jonka perusteella mahdollinen vähennys palvelukohtaisesta Liikennöintikorvauksen enimmäismäärästä lasketaan.

Kohdassa 15 (Liikennöintikorvaus) on kuvattu tarkemmin laskentaa. Selvyyden vuoksi todetaan, että Liikennöintikorvauksen palvelukohtaiset erät enimmäismäärineen ovat toisistaan riippumattomia eriä, eikä yhden palvelukohtaisen Liikennöintikorvauksen vähennystä voida hyvittää automaattisesti toisen Palvelun Liikennöintikorvauksen osana.

VR on velvollinen huomioimaan kuukausittain laskutuksessaan parametriperusteiset vähennykset Liikennöintikorvausta vähentävänä eränä.

12.2.1 Vuoron peruminen VR:n vastuulla olevasta syystä

VR ei ole oikeutettu parametriperusteiseen Liikennöintikorvaukseen vuorosta, jonka VR on perunut, mikäli vuoron peruminen johtuu Väyläviraston ja VR:n välisessä suorituskannustinjärjestelmässä (määritelty Rautateiden verkkoselostuksessa) liikennöitsijän eli VR:n

vastuulle määritellystä syystä, tai jos kyseessä on Muu syy (I4) syykoodille kirjattu tapaus. Muu syy -tapauksen osalta VR on kuitenkin oikeutettu parametrierusteiseen Liikennöintikorvaukseen, jos VR osoittaa, että Muu syy ei ole VR:n vastuulla oleva asia.

Edellä kuvatuissa tilanteissa, joissa VR on kuitenkin järjestänyt perutun vuoron tilalle korvaavan kuljetuksen, VR on kuitenkin oikeutettu Liikennöintikorvaukseen VR:lle korvaavasta kuljetuksesta vain aiheutuneiden todellisten korvaavan kuljetuksen hankintakustannusten osalta mutta kuitenkin enintään perutun vuoron laskennallista parametrierusteista Liikennöintikorvausta vastaavaan summaan asti.

12.2.2 Vuoron peruminen muusta kuin VR:n vastuulla olevasta syystä

Muiden kuin VR:n vastuulla olevien syiden osalta vuoron perumisissa VR on oikeutettu parametrierusteiseen Liikennöintikorvaukseen seuraavissa tilanteissa:

1. VR on oikeutettu parametrierusteiseen Liikennöintikorvaukseen vuorosta, jonka VR on perunut, mikäli vuoron peruminen johtuu muusta kuin Väyläviraston ja VR:n välisessä suoritusjärjestelmässä (määritelty Rautateiden verkkoselostuksessa) liikennesijän vastuulle määritellystä syystä tai Muu syy (I4) syykoodille kirjatus tapauksesta, jonka osalta VR osoittaa, että Muu syy (I4) ei ole VR:n vastuulla oleva asia, edellyttäen lisäksi, että VR on järjestänyt korvaavan kuljetuksen kohdan 8.2 mukaisesti. Etelä-Suomen taajamajunaliikenteessä korvaava kuljetus voi olla korvattavaa vuoroa seuraava junavuoro kohdassa 8.2 kuvatulla tavalla.
2. VR on oikeutettu parametrierusteiseen Liikennöintikorvaukseen vuorosta, jonka VR on perunut, mikäli vuoron peruminen johtuu kohdassa 8.2 (Korvaavat järjestelyt) kuvatusta lyhytkestoisesta VR:stä johtumattomasta tilanteesta, joka on äkillinen ja yllättävä ja jota VR ei ole voinut kohtuudella ennakoida tai johon VR ei ole voinut kohtuudella varautua kuten esimerkiksi onnettomuus tai äkillinen ja yllättävä ratakatko. VR on näissäkin tilanteissa oikeutettu parametrierusteiseen Liikennöintikorvaukseen vain siihen asti, kun VR:n on kohtuudella tullut voida järjestää tilanteeseen korvaavan kuljetuksen. Tällöin VR:n on järjestettävä korvaava kuljetus, jotta Liikennöintikorvausta maksettaisiin.

13. Bonus- ja sanktiomallit

VR on sitoutunut Sopimuksen kohdassa 2 (Tausta ja tarkoitus) ja kohdassa 4 (Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet) kuvattuihin päämääriin ja tavoitteisiin. Bonus- ja sanktiomallit on kuvattu liitteessä 1 (Palvelukuvaus). Muun muassa näiden Sopimuksen päämäärien ja tavoitteiden saavuttamista ja toteutumista mitataan liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8.6 (Sopimuksen Mittarit ja tavoitearvot, alakohtineen) kuvatuilla Mittareilla.

Sopijapuolet sitoutuvat vuoden 2022 aikana määrittelemään ja sopimaan hyvässä hengessä yhdessä hallinnonalan viranomaisten kanssa uuden

sanktiomallin suoritetaso- ja täsmällisyysmittarista, jotka ovat raja-arvoiltaan ja kriteereiltään yhteneviä Väyläviraston seurannan kanssa ja mahdollistavat liikenteen laadun kehittämisen. Uuden sanktiomallin suoritetaso- ja täsmällisyysmittarit korvaavat alla kuvatut suoritetaso- ja täsmällisyysmittarit, joiden osalta uuden sanktiomallin myötä siirrytään tarkempaan peruutusten ja myöhästymisminuuttien seurantaan.

13.1 Mittarit

Mikäli kohdassa 13.1.1 (Suoritetasomittari), 13.1.2 (Täsmällisyysmittari) tai 13.1.3 (Kalustomittari) kuvattua Mittarin tasoa ei saavuteta liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatulla tavalla yhden (1) kuukauden sisällä, on kyseessä Mittarin poikkeama. Mittareiden toteutumista seurataan mittarikohtaisesti Palveluittain.

Mittarikohtaiset sanktiot ovat kuukausikohtaisia. Mittareita seurataan säännöllisesti yhden (1) kuukauden raportointiväleittäin Seurantaryhmässä, missä VR:n tulee raportoida oma-aloitteisesti LVM:lle toteutumista liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatun raportointivelvollisuuden lisäksi.

VR on velvollinen oma-aloitteisesti seuraamaan ja raportoimaan LVM:lle VR:n sopimusvelvoitteiden täyttämistä kuukausittain sekä huomioimaan kuukausittain laskutuksessaan Mittareiden mahdollisten poikkeamien takia tehtävät vähennykset Liikennöntikorvausta vähentävinä erinä.

13.1.1 Suoritetasomittari

Suoritetasomittarin (perutut junavuorot) poikkeamana pidetään tilannetta, jossa VR:n ajamat junavuorot poikkeavat Sopimuksessa sovitusta VR:stä johtuvasta syystä tapauksissa, joissa VR ei ole järjestänyt tilalle korvaavaa kuljetusta vähintään liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvattujen raja-arvojen mukaisesti. VR:n suoritetason poikkeamasta LVM:llä on oikeus sanktioon siten, että jokaisesta suoritetason poikkeamasta VR on velvollinen maksamaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatun palvelukohtaisen sanktion.

13.1.2 Täsmällisyysmittari

Täsmällisyysmittarin poikkeamana pidetään tapahtumia, joissa VR:n täsmällisyys poikkeaa liitteessä 1 (Palvelukuvaus) sovitusta.

Täsmällisyysmittarin poikkeamasta LVM:llä on oikeus sanktioon siten, että jokaisesta poikkeamasta VR on velvollinen maksamaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatun palvelukohtaisen sanktion.

13.1.3 Kalustomittari

Kalustomittarin poikkeamana pidetään tapahtumia, joissa VR liikennöi vuoroja Sopimuksen mukaisesta Kalustosta poikkeavalla kalustolla VR:stä johtuvasta syytä. Poikkeavan kaluston käyttöä tarkastellaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatulla tavalla.

Kalustomittarin poikkeamasta LVM:llä on oikeus sanktioon siten, että jokaisesta poikkeamasta VR on velvollinen maksamaan liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatun palvelukohtaisen sanktion.

13.2 Bonusmalli

VR:llä on käytettävissä olevan siirtomäärärahan puitteissa oikeus vuosittaiseen bonukseen. Bonus voi olla enintään 700.000 euroa per kalenterivuosi. Selvyyden vuoksi todetaan, että siirtomäärärahan puuttuessa maksamaton bonus ei siirry myöhemmille vuosille maksettavaksi.

Bonusta voi saada asiakastytyväisyyden kasvusta, matkamäärien kasvusta ja energiatehokkuudesta liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvatulla tavalla. Seurantaryhmä käsittelee kerran vuodessa bonusmallin Mittarien toteumat.

14. Ristisubvention kielto

Sopimuksen Palvelut muodostavat osan VR:n palvelutuotannosta, ja Palveluiden tuottamiseen käytetään osin samaa kalustoa ja resursseja kuin myös muuhun VR:n palvelutuotantoon. Yhteiskäyttöisen kaluston kustannuksia ja kiinteitä kustannuksia kohdistetaan tähän Sopimukseen vuoden 2019 markkinaehtoisen liikenteen mukaisella tasolla.

VR:n markkinaehtoisen liikenteen ja tämän Sopimuksen välillä ei saa olla ristisubventiota ja tämä Sopimus on oma erilliskirjanpitoa noudattava kokonaisuutensa. Jos markkinaehtoisen liikenteen määrä poikkeaa vuoden 2019 tasosta, Sopimukseen ei kohdisteta kyseistä Perustasoa suurempia tai pienempiä kiinteitä kuluja eikä yhteiskäyttöisen kaluston kuluja.

Markkinaehtoisen liikenteen vuoden 2019 normaalitaso on kuvattu liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

15. Korvaus ja maksuehdot

15.1 Taloudellisen nettovaikutuksen laskelma

Taloudellisen nettovaikutuksen laskelma on kuvattu tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus). Taloudellisen nettovaikutuksen laskelma tehdään Sopimuskauden alussa, Sopimuskauden aikana vuosittain ja Sopimuskauden jälkeen. Liikennöintikorvauksen PSA:n mukaisuutta arvioidaan taloudellisen nettovaikutuksen laskelman kautta.

Koko Sopimuksen taloudellista nettovaikutusta ja kohtuullista tuottoa arvioidaan PSA:n ja komission voimassa olevien tulkintaohjeiden mukaan. Tarkastelua tehdään vuosittain, kolmen (3) vuoden rullaavana ajanjaksona valtion budjetin siirtomäärärahmomentin mukaisesti sekä Sopimuskauden päättyessä. Mikäli Sopimuskauden aikana suoritettavissa tarkastuksissa käy ilmi, että Liikennöintikorvaus ylittää kohtuullisen tuoton tason, sitoutuvat Sopijapuolet ryhtymään tarvittaessa toimiin, joilla estetään selvästi liialliset korvaukset mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Toimiin, joilla estetään selvästi liialliset korvaukset Sopimuskauden aikana, on ryhdyttävä, mikäli Sopimuskaudelle kohdistuva VR:n tämän Sopimuksen liikevoitto kehittyy selvästi paremmin verrattuna Sopimuksen tekoajankohdan mukaisiin ennusteisiin (liite 1 Palvelukuvaus). Viimeinen arviointi Sopimuksen tuoton kohtuullisuudesta tapahtuu Sopimuskauden päättyttyä. Kohtuullinen tuotto

lasketaan liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8 (Sopimuksen talous, alakohtineen) määritellyllä tavalla siten, että ROIC ("return on invested capital") on enintään 4,6 % kuitenkin siten, että koko Sopimuskauden liikevoittoprosentti on enintään 5 %. Liikevoittoprosentti (enintään 5 %) määrittää kohtuullisen tuoton enimmäistason koko Sopimuskaudelle. Sen jälkeen, kun taloudellisen nettovaikutuksen arviointi on tehty ja yhteisesti hyväksytty, LVM laskuttaa VR:ltä mahdollisen ylimääräisen Liikennöintikorvauksen ja sille korkolain mukaisen viivästyskoron alkaen siitä vuodesta, jolloin ylimääräinen Liikennöintikorvaus on ollut VR:n käytettävissä. Vertailu tehdään vuosittain päivitettävien taloudellisten nettovaikutusten laskelmien kautta. Ylimääräisen Liikennöintikorvauksen ja mahdollisen viivästyskoron maksuehto on 30 päivää netto.

VR vastaa laskelman tekemisestä Sopimuksen verkostovaikutuksista. Ensimmäinen laskelma tulee tehdä vuoden 2024 aikana, koska Sopijapuolten käsityksen mukaan COVID-19-pandemian tuomien epävarmuustekijöiden takia aiempi laskelma ei olisi tarkoituksenmukainen. Verkostovaikutukset määritetään komission ohjeistukseen mukaisesti huomioiden mahdollinen PSA:n tulkintaohjeiden tarkennus. VR:n tulee huomioida verkostovaikutusten laskennassa verkostovaikutuksen nettovaikutus, jos se on positiivinen. Laskelma huomioidaan takautuvasti Sopimuksen taloudessa PSA:n edellyttämällä tavalla mahdollisesti Liikennöintikorvausta alentavana eränä. VR päivittää myös verkostovaikutusten laskelmaa säännöllisesti. Verkostovaikutuksista on kuvattu lisäksi liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 8.3.2 (Verkostovaikutukset).

15.2 Liikennöintikorvaus

Liikennöintikorvaus perustuu Sopimuksessa kuvattuun ja liitteen 1 (Palvelukuvaus) mukainen liikenne ja arvioidut kustannukset vastaavat lähes Yksinoikeussopimuksen ja Vanhan ostoliikennesopimuksen 2019 vuoden joulukuun tasoa. Liikennöintikorvauksen kalenterivuositainen maksimimäärä on kolmekymmentäneljämiljoonaakahdeksansataaseitsemänkymmentätuhatta (34.870.000,00) euroa (sis. alv 10 %), jonka kokonaismäärä jaetaan 12:lla, jotta saadaan kuukausittainen Liikennöintikorvauksen maksimimäärä. Kuukausittainen Liikennöintikorvauksen maksimimäärä on siten kaksimiljoonaakuusisataaneljäkymmentäyksituhattakuusisataakuusikymmentäkuusi euroa ja kuusikymmentäseitsemän senttiä (2.641.666,67) euroa (alv 0 %).

Liikennöintikorvaus on yksinomainen korvaus VR:lle kaikista Sopimuksessa kuvatuista velvoitteista ja Palveluista.

Sopijapuolet tiedostavat, että Liikennöintikorvauksen maksaminen edellyttää eduskunnan myöntämää määrärahaa. Jos eduskunnan myöntämä määräraha vähenee siten, ettei se riitä Sopimuksessa sovitun Liikennöintikorvauksen maksamiseen, Sopijapuolet käynnistävät Muutoksenhallintamenettelyn. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR:n ei edellytetä hoitavan Sopimuksen mukaista liikennettä täysimääräisesti sen jälkeen, kun Liikennöintikorvaus laskee, vaan Sopijapuolet tarvittavilta osin yhdessä määrittelevät uudelleen liikennöitävän kokonaisuuden vastaamaan uutta Liikennöintikorvausta.

Liikennöintikorvausta on käsitelty tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

15.3 Maksuehdot

VR laskuttaa LVM:ltä Sopimuksen mukaiset korvaukset kuukausittain verkkolaskulla. Sopimuksen maksuehto on 21 päivää netto. Viivästyneelle suoritukselle tai hyvitykselle Sopijapuoli on velvollinen suorittamaan korkolain (633/1092) mukaista viivästyskorkoa sekä maksamaan mahdolliset kohtuulliset perintäkulut.

VR on oikeutettu laskuttamaan sovitut maksut, kun Palvelu on suoritettu, aina kuukausittain jälkikäteen. Laskussa on oltava erittely laskutuksen perusteista.

VR:n tulee oma-aloitteisesti huomioida laskulla liitteen 1 (Palvelukuvaus) mukaisesti sanktiot ja ajamattomat suoritteet sekä sopimussakot Sopimuksen kohdan 27 (VR:n sopimusrikkomuksia koskeva menettely, alakohtineen) mukaisesti tapahtumakuukautta seuraavana kuukautena ja bonukset niiden Seurantaryhmän käsittelyn jälkeisenä kuukautena sekä mahdolliset aikaisempien laskujen oikaisut jälkikäteen oikaisun valmistumiskuukautena. Mikäli johonkin liitteen 1 (Palvelukuvaus) mukaiseen bonus-sanktiomallin erään, ajamattomiin suoritteisiin tai edellä mainittuihin liittyen Sopimuksen kohdan 13.1 (Mittarit, alakohtineen) mukaisen Mittarikohtaiseen sanktioon tehdään myöhemmin oikaisu, VR:n tulee huomioida oikaistu erä laskutuksessa oikaisun valmistumiskuukautena.

VR on velvollinen toimittamaan LVM:lle korjatut laskut siten, että kulloinkin toimitettava lasku on selvä ja oikeasisältöinen. Selvyyden vuoksi todetaan, että LVM:n suorittama laskun maksaminen ei estä laskutuksen kohteena olleiden erien korjaamista maksamisen jälkeen vaan VR:llä on tähän velvollisuus, jos myöhemmin ilmenee hyvityksiä, jotka VR:n olisi laskussa tullut huomioida, tai muita virheitä tai puutteita.

VR:llä on oikeus keskeyttää Sopimuksen velvoitteiden täyttäminen, jos selvä ja riidaton maksu viivästyy yli kolmekymmentä (30) päivää ja viivästynyt suoritus on olennainen. VR:n on kirjallisesti ilmoitettava keskeytyksestä LVM:lle vähintään viisitoista (15) päivää ennen keskeytystä.

LVM:llä on oikeus pidättää maksamattomasta hinnasta muun muassa Sopimuksen mukainen mahdollinen sopimussakko, sekä tälle kertyneet viivästyskorot, mikäli VR ei ole suorittanut hyvitysvelvoitettaan LVM:lle kahdenkymmenen yhden (21) päivän kuluessa hyvityksen suoritusvelvollisuudesta. VR:n tulee edellä todetun mukaisesti huomioida sopimussakko laskutuksessaan tapahtumakuukautta seuraavana kuukautena, minkä kuukauden päättymisestä 21 päivän laskenta alkaa. Tapahtumakuukautena pidetään kuukautta, jolloin LVM reklamoi VR:lle Sopimuksen kohdan 27.2 mukaisesti.

Laskujen ja maksusuoritusten valuutta on euro. Laskuun lisätään aina kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero, joka on Liikennöintikorvaukseen sisältyvänä eränä Sopimuksen allekirjoitushetkellä 10 %.

15.4 Korvaus yöjunahankinnasta

VR sitoutuu hankkimaan uutta yöjunakalustoa Sopimuksen kohdan 8.4 (Yöjunakalusto) mukaisesti. LVM sitoutuu korvaamaan VR:lle yöjunakaluston hankinnan projektikustannukset ja kaluston hankintakustannukset, ottaen kuitenkin huomioon mitä tähän liittyen on muualla tässä Sopimuksessa sovittu muun muassa palautusvelvollisuudesta, sekä liitteessä 1 (Palvelukuvauus) kuvattujen periaatteiden ja VR:n LVM:lle erikseen toimittaman maksuaikataulun mukaisesti. Palvelukuvauksessa on esitetty arvio projektin ja hankinnan kustannuksista ja LVM:n VR:lle maksamien korvausten ajoittumisesta ja määrästä. Arvio projektin ja hankinnan kustannuksista Sopimuksen tekohetkellä on enintään [*Poistettu VR:n liikesalaista tietoa.*] Selvyyden vuoksi todetaan, että VR ei ole velvollinen toteuttamaan hankintaa, mikäli Sopijapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen riittävästä korvauksesta. VR on velvollinen pitämään yöjunakalustohankinnan kustannuksista ja siihen kohdennetusta julkisesta tuesta erillistä seuranta ja raportoimaan maksetun nettotuen LVM:lle vuosittain Sopimuskauden aikana. LVM:n maksama korvaus yöjunakaluston hankinnasta maksetaan VR:lle ilman arvonnisäveroa eli kalustokorvauksen osalta alv kanta on 0%.

LVM voi suorittaa yöjunahankinnasta korvauksen edellyttäen, että Eduskunta myöntää siihen valtuuden ja määrärahat. LVM voi suorittaa yöjunahankintaa koskevat korvaukset VR:lle PSA:n ja valtioneuvoston puitteissa ja sen jälkeen, kun LVM on arvioinut korvausten valtioneuvoston mukaisuuden 13.3.2022 mennessä. VR toimittaa yöjunakalustohankintaan liittyvän tarkan suunnitelman yllä mainituista maksueristä ja niiden ajoittumisesta LVM:lle.

VR ei ole velvollinen viemään hankintamenettelyä loppuun eikä tekemään hankinnasta hankintasopimusta ennen kuin LVM on ilmoittanut VR:lle edellä kuvatun arvioinnin lopputuloksen. Mikäli maksettava korvaus on valtioneuvoston johdosta tai muusta syystä alhaisempi kuin tässä Sopimuksessa on todettu, tai jos riittävää korvausta ei voida ko. syistä maksaa, VR ei ole velvollinen toteuttamaan hankintaa. Mikäli VR ei toteuta hankintaa, LVM:llä ei ole velvollisuutta suorittaa VR:lle yöjunahankintaa koskevia korvauksia. Mikäli hankinta ja/tai kaluston käyttöönotto viivästyy tai peruuntuu tässä kohdassa 15.4 kuvatuista korvauksen maksamiseen, suuruuteen tai korvauksen säännösten mukaisuuden arviointiin liittyvistä syistä, VR ei vastaa hankinnan ja/tai kaluston käyttöönoton viivästyksistä tai peruuntumisesta eikä VR:ään voida kohdistaa tähän Sopimukseen perustuvia vaatimuksia kyseisen viivästyksen tai peruuntumisen johdosta.

16. Lipputulot

VR saa pitää tässä Sopimuksessa määriteltyjen Palveluiden toteuttamisesta saadut lipputulot. Sopijapuolet toteavat, että riski Sopimuksen taloudesta sekä lipputulosten toteutumisesta ja kehittämisestä on VR:llä. Muutoshallintamekanismissa (kohdat 23-26, alakohtineen) on kuvattu tarkemmin tietyt erityistilanteet.

17. Erilliskirjanpitovelvollisuus

VR:llä on erilliskirjanpitovelvollisuus Sopimuksen Palveluista. VR on velvollinen antamaan LVM:lle yksityiskohtaiset tiedot niistä menetelmistä ja laskelmista, joilla tuotot ja kulut kohdistetaan eri toiminnoille. VR:n tulee toimittaa edellä kuvatut tiedot LVM:lle ilman aiheetonta viivästystä heti kunkin tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen. Tämän tiedonantovelvoitteen piiriin kuuluvia tietoja VR:n on säilytettävä vähintään kymmenen (10) vuotta tilikauden päättymisestä.

PSA:n liitteen 5 kohdassa tarkoitetun erillisen kirjanpidon tuloslaskelmat ovat julkisia, ja VR:n tulee esittää ne tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään salassapidosta, LVM:llä sekä Liikennepalvelulain 181 ja 182 §:ssä tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus saada VR:ltä PSA:ssa tarkoitettuja tietoja asetuksessa tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten.

LVM:lla on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa kohdan 17 (Erilliskirjanpitovelvollisuus) perusteella saamia tietoja komission käytettäväksi PSA:n avoimuusvelvoitteen edellyttämässä laajuudessa sen arvioimiseksi, ovatko maksetut korvaukset mainitun asetuksen mukaisia.

SOPIMUSYHTEISTYÖ JA -SEURANTA

18. LVM:n rooli

LVM on omalla toimivalta-alueellaan Liikennepalvelulaissa kuvattu ja PSA:ssa tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen rautatieliikennettä koskevissa asioissa. LVM:n on suunniteltava palvelut ensisijaisesti seudullisina tai alueellisina kokonaisuuksina ja tavoiteltava kaikkien henkilökuljetusten yhteensovittamista. Suunnittelussa on sovittava yhteen asiakkaiden liikkumistarpeisiin perustuvat markkinaehtoisesti syntyvät palvelut ja julkisesti hankitut palvelut. Viranomaisten on liikennettä suunnitellessaan kuultava alueella toimivia henkilöliikennepalveluiden tarjoajia sekä toimittava yhteistyössä muiden viranomaisten ja kuntien kanssa. Tällä Sopimuksella LVM velvoittaa VR:n toimimaan Sopimuksessa määritellyllä tavalla, joka mahdollistaa LVM:n sääntelyn mukaisen roolin tosiasiallisen toteutumisen.

19. Sopimuskauden aikainen yhteistoiminta

Sopijapuolet järjestävät säännöllisesti Sopimuksen seurantatapaamisia Seurantaryhmässä. Seurantatapaamisten frekvenssi, agenda ja tarkemmat määrittelyt on käsitelty tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

20. Raportointi

Sopimukseen liittyviä VR:n raportointivelvollisuuksia on käsitelty tarkemmin liitteessä 1 (Palvelukuvaus).

21. Auditointi

LVM:llä on oikeus Sopimuskauden aikana kerran vuodessa tarkastaa tai kustannuksellaan teettää kolmannella riippumattomalla taholla tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko Palvelu vaatimusten mukainen ja onko VR toiminut Sopimuksen mukaisesti. LVM:llä on oikeus auditoida myös VR:n alihankkijat siltä osin, kuin alihankkijat osallistuvat tämän Sopimuksen mukaisten velvollisuuksien täyttämiseen. Edellä esitetystä poiketen, LVM:llä on oikeus perustellusta syystä suorittaa auditointi useammin kuin kerran vuodessa. LVM ja VR vastaavat auditoinnista itselleen aiheutuneista kuluista. Jos auditoinnissa löydetään olennainen poikkeama Sopimuksen vaatimuksista, VR vastaa poikkeaman löytämiseksi tarvittujen auditoinnin kustannuksista.

LVM:llä tai LVM:n edustajalla on oikeus päästä tiloihin ja paikkoihin, joissa Palvelua tuotetaan sekä haastatella Palvelun tuottamiseen osallistuvia henkilöitä ja tutustua niihin VR:n asiakirjoihin, joihin tutustuminen on tarpeen Palvelulle asetettujen vaatimusten, Palvelun laadun tai VR:n Sopimuksen mukaisen menettelyn arvioimiseksi. VR avustaa auditointia auditoinnin toteutuksessa parhaan kykynsä mukaan. Auditointi ei saa vaarantaa VR:n tietoturvaa tai salassapitovelvoitteita, eikä se saa muutoin haitata merkittävästi VR:n muuta liiketoimintaa. Mikäli VR:n tietoturva- ja salassapitovelvoitteet estävät auditoinnin pääsyn tarvittaviin tiloihin tai järjestelmiin, VR:n tulee varmistaa, että auditointia varten saa oleelliset tiedot auditointia varten.

LVM:n on ilmoitettava VR:lle kirjallisesti aikomuksestaan tehdä tai teettää auditointi vähintään kolmekymmentä (30) päivää ennen aiotun auditoinnin ajankohtaa. LVM:n on myös riittävästi yksilöitävä ilmoituksessa auditoinnin kohde, paikka ja auditointia varten tarvittavat resurssit ja ilmoitettava ne LVM:lle vähintään viisi (5) päivää ennen auditointia.

LVM voi käyttää kolmatta osapuolta auditoinnissa. VR:n kilpailija ei voi toimia auditointina. Auditointia varten tarvittava Sopimuksen tietoturvasuutta ja salassapitoa koskevat ehdot ja LVM vastaa siitä, että auditointia varten noudattaa näitä ehtoja.

VR:lla on oikeus vaatia auditointia LVM:n puolesta suorittavaa tahoa allekirjoittamaan tarkastusta koskeva salassapitosopimus, joka ei voi sisältää taloudellisia sanktioita kuten sopimussakkoa. Salassapitosopimus ei saa estää tarkastuksen tulosten raportointia LVM:lle.

Auditoinnin tulokset käsitellään Sopijapuolten kesken. VR korjaa omalla kustannuksellaan kaikki auditoinnissa havaitut Palveluun liittyvät poikkeamat ja puutteet myös alihankkijansa osalta viipymättä, kuitenkin viimeistään neljäntoista (14) vuorokauden sisällä, ellei muuta kirjallisesti erikseen sovita.

LVM:llä on oikeus luovuttaa muille viranomaisille tieto siitä, onko tämän luvun mukainen auditointi suoritettu ja mikä on ollut sen tulos.

Auditointiraportti voi sisältää liikesalaiseksi luokiteltavaa tietoa ja auditointiraportin julkisuus ratkaistaan julkisuuslain mukaisesti.

22. Sopimuksen yhteyshenkilöt

Sopimuksen yhteyshenkilöt on kuvattu liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.1 (Sopimuksen yhteyshenkilöt).

MUUTOSHALLINTAMENETTELY

23. Muutokset

Sopijapuolet ovat velvollisia hyväksymään ne muutokset, jotka ovat välttämättömiä lakien, asetusten, määräysten tai viranomaisten ohjeiden noudattamiseksi sekä vahinkojen välttämiseksi. VR:n olosuhteet tai niihin liittyvät riskit eivät ole peruste muutoksille, ellei siitä ole sovittu muulla tavalla Sopimuksessa. VR on tarkoin harkinnut tähän Sopimukseen liittyviä riskejä ja voinut käyttää siinä apunaan asiantuntijoita.

VR:n on noudatettava kaikissa muutoksissa seuraavia periaatteita:

- muutos on toteuttava laadukkaasti, kustannustehokkaasti, läpinäkyvästi ja johdonmukaisesti ja siten kuin LVM:n kanssa on tarkemmin sovittu, ja
- muutoksen vaatimista mahdollisista lisäresursseista ja niistä aiheutuvista mahdollisista lisäkustannuksista sovitaan etukäteen ja niiden tulee pohjautua perusteltuun tarpeeseen.

Muutosten tekninen menettely on kuvattu tarkemmin kohdassa 40 (Muutokset).

24. Muutokset VR:n aloitteesta

24.1 Palvelukuvauksen järkeistysmuutos

VR voi tehdä liitteeseen 1 (Palvelukuvaus) palvelukuvauksen järkeistysmuutoksia. Palvelukuvauksen järkeistysmuutoksella tarkoitetaan vähäistä muutosta aikatauluihin tai pysähdyksen lisäämistä Reitille.

Palvelukuvauksen järkeistysmuutoksen tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

1. Muutoksella ei ole LVM:lle kustannusvaikutuksia, ja
2. Muutoksella ei ole heikentäviä vaikutuksia Palvelun laatuun tai määriin, ja
3. Muutoksella ei ole muita vaikutuksia Suoritteisiin.

Palvelukuvauksen järkeistysmuutoksia ei ole mahdollista tehdä kumulatiivisesti enempää kuin että aikatauluun tehdään korkeintaan viidentoista (15) minuutin muutos alkuperäisestä Sopimuksen allekirjoituspäivämäärän mukaisesta aikataulusta. VR on velvollinen huomioimaan palvelukuvauksen järkeistysmuutoksia suorittaessaan Sopimuksen kohdassa 11.7 (Yhteistyö HSL:n kanssa) kuvatut velvollisuudet.

VR voi tehdä palvelukuvauksen järkeistysmuutoksen LVM:lle toimitettavalla ilmoituksella, jossa VR:n tulee kuvata muutos sekä perustelut muutokselle, mukaan lukien selvitys, miten muutos täyttää palvelukuvauksen järkeistysmuutokselle asetetut edellytykset. Mikäli LVM:n kohtuullisen arvion mukaan VR:n ilmoittama palvelukuvauksen järkeistysmuutos ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, ei VR saa tehdä sitä. LVM tulee viipymättä ilmoittaa VR:lle, jos järkeistysmuutosta ei saa tehdä.

Edellä kuvatusta poiketen VR voi väliaikaisena palvelukuvauksen järkeistysmuutoksena juhlapyhinä tai alle kuukauden mittaisista ratatöistä johtuen tehdä Palveluiden tarjontaan muutoksia, jolloin tarjontaa säädetään kysyntälähtöisesti linjassa markkinaehtoisen liikenteen kanssa, mikä mahdollistaa vaihtoyhteyksien huomioimisen ja varmistaa koko reittiverkoston toimivuuden. VR ilmoittaa väliaikaisesta palvelukuvauksen järkeistysmuutoksesta LVM:lle mahdollisimman hyvissä ajoin. Selvyyden vuoksi todetaan, että näitä väliaikaisia palvelukuvauksen järkeistysmuutoksia ei päivitetä Palvelukuvausliitteeseen. Selvyyden vuoksi todetaan lisäksi, että tässä kappaleessa sovittu ei muuta Sopimuksessa sovittuja korvaus- tai maksikäytäntöjä perumistilanteissa, joiden osalta noudatetaan kohdassa 12 (Julkisen tuen parametrit, alakohtineen) sovittua.

24.2 Palvelukuvauksen laatumuutos

Osana liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kuvattua raportointia koskevaa velvollisuutta, VR sitoutuu tavoitteellisesti ja jatkuvasti parantamaan ja kehittämään Palveluiden laatua Sopimuskauden aikana. VR:llä on velvollisuus ehdottaa LVM:lle Sopimuskauden aikana vuoden 2024, 2026 ja 2028 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana kunakin vuonna palvelukuvauksen Mittareiden muutos, jolla VR sitoutuu pysyvään Mittareiden korotukseen. Korotus Mittareiden raja-arvoon tulee olla vähäistä merkityksellisempi.

Palvelukuvauksen laatumuutoksen tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

1. Muutoksella ei ole kustannusvaikutuksia LVM:lle,
ja
2. Muutoksella ei ole negatiivisia vaikutuksia Suoritteisiin.

VR:n tulee tehdä muutosehdotus kirjallisesti ja siinä tulee olla ainakin seuraavat asiat:

- tarve ja perustelut,
- muutoksen toteutuksen aikataulu,
- arvioitu vaikutus VR:lle aiheutuviin kustannuksiin,
- vaikutus Sopimuksen tavoitteisiin ja
- ehdotus tarvittavista muutoksista Palvelukuvaukseen.

Sopijapuolet käsittelevät muutosehdotuksen yhdessä Seurantaryhmässä ilman aiheutonta viivytystä. Muutosehdotuksen käsittelyn jälkeen LVM voi joko:

- palauttaa muutosehdotuksen tarkemmin valmisteltavaksi VR:lle;
- hyväksyä muutosehdotuksen; tai
- hylätä muutosehdotuksen.

24.3 Muutos muiden alueiden (pois lukien HSL) liikenteessä

VR voi ehdottaa muutosta, jos muiden alueiden (pois lukien HSL) liikenteessä tapahtuu muutoksia. LVM ja VR valmistelevat muutosesityksen yhteistyössä alueellisen lisäliikenteen ostajan kanssa. Muutoksen yhteydessä muiden alueiden maksama erilliskorvaus ja korvausta vastaan suunniteltu liikennetarjonta kuvataan Sopimuksessa erillisessä liitteessä ja huomioidaan taloudellisen nettovaikutuksen laskelmassa, ja liikennöinnin päättymisen johdosta ko. korvaus poistetaan taloudellisen nettovaikutuksen laskelman piiristä. Muutoksen yhteydessä huomioidaan sekä liikennetarjonnan että kustannusten osalta vastaavasti muutokset. Muutoksella ei saa olla muita LVM:n näkökulmasta negatiivisia vaikutuksia Sopimukseen tai sen talouteen. VR:llä on velvollisuus tiedottaa LVM:lle vähintään kolme (3) kuukautta ennen muiden alueiden liikennöinnin alkamista, päättymistä tai jos liikennöinnin laajuudessa on tapahtumassa merkittävä muutos. LVM:llä on perustellusta syystä oikeus olla hyväksymättä muutosesitystä.

25. Muutokset LVM:n tai VR:n aloitteesta

LVM tai VR voi ehdottaa kohdissa 25.1 (Muutokset matkustuskysynnässä) ja 25.2 (Muutokset viranomaisalueessa) kuvattuja muutoksia Sopimuksen liitteeseen Sopimuskauden aikana.

25.1 Muutokset matkustuskysynnässä

VR kantaa Sopimuksen tässä kohdassa 25.1 (Muutokset matkustuskysynnässä) kuvatun normaalin kysynnän vaihtelusta aiheutuvan lipputuloriskin. VR:n on kuitenkin mahdollista ehdottaa muutosta Sopimuksen liitteisiin edellyttäen, että alla kuvatut muutokselle asetetut vaatimukset täyttyvät VR:stä riippumattomasta syystä. Selvyyden vuoksi todetaan, että ratatöiden vaikutus lipputuloihin ei lukeudu tämän mekanismin piiriin.

COVID-19-pandemian aiheuttamat Sopimuksen allekirjoitushetkellä tiedossa olevat kysyntämuutokset ovat muutosmekanismin ulkopuolella. Vuosina 2022-2023 ei sovelleta alla kuvattua muutosmekanismia. Selvyyden vuoksi todetaan, että liikevaihdon muutos, joka johtuu VR:n tekemistä lippujen hinnoittelumuutoksista, ei lukeudu tämän mekanismin piiriin.

Mikäli jompikumpi seuraavista vaatimuksista täyttyy, käynnistetään neuvottelut Sopimuksen taloudellisen tasapainon palauttamiseksi VR:lle kohtuulliseksi:

1. Sopimuksenalaisen liikenteen liikevaihto laskee kahdentoista (12) kuukauden tarkastelujaksolla vähintään 25 % verrattuna vuoden 2019 osto- ja velvoiteliikennekokonaisuuden liikevaihtoon nähden (**”Liikevaihtoraja I”**).
2. Sopimuksenalaisen liikenteen liikevaihto laskee kolmen (3) kuukauden tarkastelujaksolla vähintään 50 % verrattuna vuoden 2019 osto- ja velvoiteliikennekokonaisuuden liikevaihtoon nähden vastaavalla ajanjaksolla. Neuvotteluja ei kuitenkaan käynnistettä, mikäli vuositasolla liikevaihdon muutos ei olisi vähintään 25 % verrattuna vuoden 2019 osto- ja velvoiteliikennekokonaisuuden liikevaihtoon nähden (**”Liikevaihtoraja II”**).

Selvyyden vuoksi todetaan, että tarkastelujakson ei tarvitse olla kokonainen kalenterivuosi, vaan tarkastelu on rullaava.

Yllä kuvattujen lisäksi seuraavien vaatimusten tulee täytyä, jotta neuvotteluelvoite Sopimuksen taloudellisen tasapainon palauttamiseksi on mahdollinen:

1. Liikevaihtorajan lasku on VR:lle yllättävä ja ennakoimaton eikä se ole VR:n kontrollissa, ja
2. VR on tehnyt kaikkensa liikevaihtorajan laskun estämiseksi.

Edellä kuvattujen vaatimusten täytyessä Sopijapuolet sitoutuvat neuvottelemaan tarvittavat sopeutumistoimet kahden (2) kuukauden kuluessa. Mikäli neuvottelut eivät johda kahden (2) kuukauden kuluessa tarkastelujakson päättymisestä VR:n kannalta hyväksyttävään lopputulokseen, on VR:llä oikeus supistaa Sopijapuolten yhdessä määrittämää liikennettä sopeuttamissuunnitelman mukaisesti. Sopeutustoimien ajallinen kesto voi olla korkeintaan niin kauan kuin yllä kuvattujen kriteerien mukainen tilanne on voimassa, mutta enintään kaksitoista (12) kuukautta kerrallaan. Mikäli yllä kuvatut vaatimukset täyttyvät vielä kahdentoista (12) kuukaudenkin jälkeen, sitoutuvat Sopijapuolet tarkastelemaan sopeutustoimia uudestaan. Sopeutumistoimet puretaan, kun yllä kuvatut vaatimukset eivät enää täyty.

Selvyyden vuoksi todetaan, että taloudellisen tasapainon palauttamisen toimenpiteitä ei tehdä nollatulokseen tai voitolliseen tulokseen pääsemiseksi.

VR valmistelee ja esittelee LVM:lle tarvittavat tiedot ja materiaalit, jonka jälkeen Sopijapuolet käsittelevät asiaa yhdessä.

25.2 Muutokset viranomaisalueessa

Sopijapuolet ovat tunnistanee, että Sopimuskauden aikana voi olla todennäköistä, että viranomaisalueeseen tulee muutoksia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että HSL-alue on laajentumassa tai supistumassa, jolloin osa LVM:n ostamaa liikennettä on muuttumassa HSL-alueen liikenteeksi ja tällä tulee olemaan vaikutusta LVM:n ja VR:n välisen Sopimuksen talouden tasapainoon, missä tilanteessa Sopijapuolella on mahdollista ehdottaa muutosta Sopimuksen liitteeseen. VR:n velvoitteena

on ennakkollisesti sopia HSL:n kanssa erillisestä maksuosuudesta tilanteessa, jossa HSL-alue muuttuu Sopimuskauden aikana. Maksuosuus on HSL:n maksama suoritus, jolla varmistetaan Sopimuksen talous ja Palveluiden järjestäminen Sopimuskauden aikana. Selvyyden vuoksi todetaan, että LVM ja HSL voivat sopia Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen palveluiden tarjonnan muutoksista. Tällöin muutoksen vaikutukset palveluvelvoitteisiin ja korvauksiin huomioidaan HSL:n erillisen maksuosuuden turvin HSL:n ja VR:n keskinäisessä sopimuksessa siten, että Sopimuksen taloudellinen tasapaino ei vaarannu.

Mikäli VR:n ja HSL:n keskinäisellä sopimusjärjestelyllä ei voida turvata Sopimuksen taloudellista tasapainoa esimerkiksi sen vuoksi, että HSL purkaa sopimusjärjestelyn, sitoutuvat Sopijapuolet neuvottelemaan vaihtoehtoisesta mallista. Jos lisärahoitus ei ole mahdollinen LVM:n rahoituskehyksen puitteissa, sitoutuvat Sopijapuolet neuvottelemaan liikenteen supistamisesta. Muutokselle asetetun vaatimuksen täyttyessä VR valmistelee ja esittelee LVM:lle muutoksen vaikutuksen yksilöidysti, mukaan lukien tarvittavat tiedot ja materiaalit.

Tämän kohdan 25.2 (Muutokset viranomaisalueessa) mukainen muutos voi tulla voimaan aikaisintaan, kun osa Sopimuksen liikenteestä on siirtynyt pois Sopimuksen piiristä HSL-alueeseen.

26. Muutokset LVM:n aloitteesta

26.1 Yleistä

LVM voi ehdottaa muutoksia Sopimuksen liitteeseen VR:lle Sopimuskauden aikana. Muutosehdotus on esitettävä kirjallisesti ja siinä tulee olla ainakin seuraavat asiat:

- tarve ja perustelut,
- muutoksen toteutuksen toivottu aikataulu, ja
- vaikutus Sopimuksen tavoitteisiin.

Muutosehdotuksen toimittamisen jälkeen VR:n tulee jatkovalmistella muutosehdotus ilman aiheetonta viivästystä.

VR:n tulee jatkovalmistelun tuloksena tuottaa LVM:lle kirjallisesti täydennetty versio muutosehdotuksesta, jonka tulee sisältää ainakin seuraavat tiedot:

- perusteltu arvioitu vaikutus VR:lle aiheutuviin kustannuksiin,
- perusteltu arvioitu vaikutus VR:lle maksettaviin korvauksiin,
- arvio tarvittavista muutoksista Sopimuksen liitteisiin, ja
- muut LVM:n kohtuudella edellyttämät tiedot.

Sopijapuolet käsittelevät täydennetyin version muutosehdotuksesta yhdessä ilman tarpeetonta viivästystä. Täydennetyin version muutosehdotuksesta käsittelyn jälkeen LVM voi joko:

- palauttaa täydennetyin version muutosehdotuksesta tarkemmin valmisteltavaksi VR:lle;
- hyväksyä täydennetyin version muutosehdotuksesta;
- lopettaa täydennetyin version muutosehdotuksesta käsittelemisen; tai
- siirtää täydennetyin version muutosehdotuksesta Seurantaryhmän käsittelyyn (kohta 26.2 Muutosehdotuksen käsittely Seurantaryhmässä), mikäli Sopijapuolet ovat esimerkiksi erimielisiä kustannuksista.

26.2 Muutosehdotuksen käsittely Seurantaryhmässä

Muutosehdotus, joka on siirretty Seurantaryhmän käsiteltäväksi, käsitellään ilman aiheetonta viivästystä. Seurantaryhmä päättää muutosesityksen valmistelun käynnistämisestä.

Muutosesityksen valmistelua varten Seurantaryhmä muun muassa:

- nimeää muutosesityksen valmistelun vastuuhenkilön tai vastuuhenkilöt,
- osoittaa tarvittavat henkilöresurssit projektiryhmään,
- määrittää aikataulun,
- määrittää budjetin,
- määrittää tarvittavat selvitykset ja
- käy läpi tarvittavat Sopijapuolten päätöksentekomenettelyt.

Muutosesityksessä tulee olla ainakin seuraavat asiat:

- esitys tarvittavista muutoksista Sopimuksen liitteeseen,
- esitys muutoksista VR:n kustannuksiin ja
- esitys muutoksista LVM:n maksamiin korvauksiin.

26.3 Muutoksen hyväksyntä

Muutosesitys käsitellään ilman aiheetonta viivytystä Seurantaryhmässä. Muutosesityksen käsittely tarkoittaa, että:

- muutos hyväksytään,
- muutosesitys palautetaan valmisteluun, tai
- muutosesitys hylätään.

26.4 Muutokset Liikennöintikorvauksiin

Muutoksen yhteydessä VR:lle maksettavia Liikennöintikorvauksia on mahdollista tarkistaa. Sopijapuolet tiedostavat, että Liikennöintikorvauksen muuttaminen edellyttää eduskunnan myöntämää määrärahaa. Mikäli VR:lle maksettavia Liikennöintikorvauksia muutetaan, voivat korvaukset pienentyä tai kasvaa.

SOPIMUSVASTUU

27. VR:n sopimusrikkomuksia koskeva menettely

27.1 Tiedonantovelvollisuus

Sopijapuolen on ilmoitettava viipymättä toiselle Sopijapuolelle, jos Sopijapuoli on estynyt tai sillä on syytä uskoa, että se on tulevaisuudessa estynyt täyttämään Sopimuksen mukaiset velvoitteensa. Ilmoituksessa on mainittava estymisen syy ja kerrottava mahdollisuuksien mukaan, milloin toiminta voidaan palauttaa Sopimuksen mukaiselle tasolle ja mihin toimenpiteisiin Sopijapuoli on ryhtynyt estymisen korjaamiseksi. Selkeyden vuoksi todetaan, että tiedonantovelvollisuuden noudattaminen ei kuitenkaan miltei osin vapauta Sopijapuolta sen Sopimuksen mukaisista velvoitteista tai vastuista.

27.2 VR:n sopimusrikkomus

VR rikkoo Sopimusta, mikäli Palvelu tai sen osa ei vastaa Sopimuksen ehtoja VR:stä tai sen alihankkijoista johtuvasta syystä.

LVM ilmoittaa VR:lle VR:n suorituksen virheellisyydestä tai muusta sopimuksenvastaiseksi katsomastaan menettelystä kirjallisesti kohtuullisessa ajassa virheen tai sopimuksenvastaisen menettelyn havaitsemisesta.

Mikäli VR:n on tehnyt sopimusrikkomuksen, joka LVM:n perustellun arvion mukaan ilmeisellä tavalla ei ole vähäinen, eikä ole korjattavissa, VR on velvollinen maksamaan kutakin sopimusrikkomusta kohden LVM:lle 100.000 euroa. Esimerkkinä tämän kohdan mukaisesta sopimusrikkomuksesta voi olla VR:stä johtuva sopimusrikkomus, jonka seurauksena LVM joutuu rikkomaan lakia tai ei voi täyttää lakisääteistä velvollisuuttaan tai VR rikkoo avustamisvelvollisuutta tai raportointivelvollisuutta.

Mikäli sopimusrikkomus on korjattavissa, VR:n velvollisuutena on tehdä korjaavat toimenpiteet ilman aiheetonta viivytystä, mutta kuitenkin viimeistään kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa LVM:n reklamaation saapumisesta. Mikäli Sopijapuolet yhdessä sopivat, voidaan sopimusrikkomuksen korjaamiselle varattua aikaa pidentää lisääjalla, joka on VR:n käytettävissä em. kolmenkymmenen (30) päivän lisäksi. Mikäli VR ei korjaa sopimusrikkomusta kolmenkymmenen (30) päivän tai, jos VR:lle on myönnetty lisääaikaa, myönnetyn lisääjän kuluessa LVM:n reklamaation saapumisesta, VR on velvollinen maksamaan LVM:lle sopimussakkoa siihen asti, että VR on korjannut sopimusrikkomuksensa. Sopimussakon määrä on 25.000 euroa per alkava seitsemän (7) päivää.

Sopimussakon maksuvelvollisuus alkaa sopimusrikkomuksen korjaamiselle varatun kolmenkymmenen (30) päivän tai, jos VR:lle on myönnetty lisäaikaa, myönnetyn lisäajan päättymishetkestä.

Mikäli VR on maksanut LVM:lle sopimussakkoa korjattavissa olevan sopimusrikkomuksen seurauksena, joka myöhemmin LVM:n perustellun arvion mukaan todetaan ei-korjattavissa olevaksi, vähennetään korjattavissa olevasta sopimusrikkomuksesta maksettu sopimussakko ei-korjattavissa olevan sopimusrikkomuksen seurauksena maksettavasta sopimussakosta.

27.3 Olennainen sopimusrikkomus

Mikäli VR:n sopimusrikkomus on olennainen, on VR velvollinen maksamaan muualla Sopimuksessa kuvattujen sopimussakkojen ja vahingonkorvausten lisäksi LVM:lle sopimussakkona 4.000.000 euroa. Lisäksi LVM:llä on tässä tilanteessa välittömästi oikeus pidättäytyä Liikennöintikorvauksen maksatuksesta VR:lle sopimusrikkomuksen keston ajaksi siltä osin kuin ennakoitun vahingon arvo ylittää 4.000.000 euroa. Olennaisella sopimusrikkomuksella tarkoitetaan tässä tilannetta, jossa LVM:llä olisi Sopimuksen kohdan 31.2 (Sopimuksen purkaminen) mukaan oikeus purkaa Sopimus.

27.4 Selvitys sopimusrikkomuksen korjaamisesta

Kun Sopimuksen vastainen tilanne on päättynyt, VR:n on esitettävä perusteellinen selvitys siitä, miten sopimusrikkomus korjaantui ja mihin toimenpiteisiin VR aikoo ryhtyä tai on ryhtynyt vastaavien puutteellisuuksien estämiseksi. Lisäksi huomioiden Sopimuksen tavoitteet toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa VR:n tulee asianmukaisesti päivittää häiriöhallintaa tarpeellisilta osilta.

Selvitys sopimusrikkomuksen korjaamisesta käsitellään Seurantaryhmässä ja kirjataan pöytäkirjaan.

27.5 LVM:n oikeus sopimussakkoon

LVM:llä on oikeus tämän kohdan 27 (VR:n sopimusrikkomuksia koskeva menettely, alakohtineen) mukaisesti sopimussakkoihin osoittamatta, että VR:n sopimusrikkomuksesta olisi aiheutunut LVM:lle vahinkoa.

Kukin sopimussakko on itsenäinen muihin sopimussakkoihin nähden, eikä sen käyttäminen poista mahdollisuutta muuhun sopimussakkoon tai seuraamukseen, jos niiden edellytykset täyttyvät sopimusrikkomuksen johdosta.

28. Vahingonkorvaus

LVM:lla ja VR:lla on oikeus saada vahingonkorvausta toisen Sopijapuolen sopimusrikkomuksesta aiheutuneesta kohtuudella ennakoitavissa olevasta tässä kohdassa 28 (Vahingonkorvaus) kuvatusta vahingosta.

Sopijapuolen vahingonkorvausoikeus ei kata välillistä ja vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa, jollaisena pidetään tässä Sopimuksessa seuraavia:
1) vahinkoa, joka johtuu tuotannon tai liikevaihdon vähentymisestä tai

keskeytymisestä; 2) voittoa, joka on jäänyt saamatta sen vuoksi, että sopimus sivullisen kanssa on rauennut tai jäänyt täyttämättä oikein; 3) vahinkoa, joka on aiheutunut VR:n Kalustolle VR:stä riippumattomasta syystä; sekä 4) muuta saman kaltaista vaikeasti ennakoitavaa ja välillistä vahinkoa.

LVM:lla on oikeus saada vahingonkorvausta VR:n sopimusrikkomuksesta aiheutuneesta vahingosta siltä osin kuin vahingon määrä ylittää LVM:lle maksettavan Sopijapuolten erikseen sopiman sopimussakon tai muun sanktion.

VR:n tämän Sopimuksen mukainen enimmäiskorvausvastuu LVM:lle on mahdolliset sopimussakot ja muut sanktiot mukaan lukien yhteensä enintään kymmenen (10) miljoonaa euroa kalenterivuotta kohden. Selvyyden vuoksi todetaan, että suoritteisiin liittyvä kohdissa 12.2.1 (Vuoron peruminen VR:n vastuulla olevasta syystä) ja 12.2.2 (Vuoron peruminen muusta kuin VR:n vastuulla olevasta syystä) kuvattu VR:lle maksettavan Liikennöintikorvauksen aleneminen ei ole tässä tarkoitettu muu sanktio. VR:n enimmäiskorvausvastuu koko Sopimuskaudelta on enintään viisikymmentä (50) miljoonaa euroa. LVM:n tämän Sopimuksen mukainen enimmäiskorvausvastuu VR:lle on yhteensä enintään yksi (1) miljoonaa euroa Sopimuskaudella.

Tämän kohdan 28 (Vahingonkorvaus) mukaisia vastuunrajoituksia ei sovelleta, jos toinen Sopijapuoli on aiheuttanut vahingon tahallisesti tai törkeällä tuottamuksella.

Selvyyden vuoksi todetaan, että LVM ei missään tapauksessa vastaa Palveluun liittyen kolmannelle osapuolelle aiheutuneesta henkilö- ja esinevahingosta. Jos LVM:ää vastaan esitetään Palveluun liittyen kolmannelle osapuolelle aiheutuneeseen henkilö- ja esinevahinkoon perustuen vaatimuksia, VR on velvollinen vastaamaan vaatimuksiin LVM:n puolesta VR:n omalla kustannuksella. LVM:n tulee toimittaa VR:lle tietoa tällaisesta vaatimuksesta ilman aiheutonta viivästystä. VR vastaa LVM:lle siitä, ettei näistä vaatimuksista tai velvoitteista aiheudu LVM:lle oikeudenkäyntikuluja eikä vahingonkorvaus- tai muita kolmannelle osapuolelle maksettavia kustannuksia tai muita vastuita kolmatta osapuolta kohtaan. Kohdassa 28 (Vahingonkorvaus) tarkoitetut vahingonkorvausta koskevat tai muut tämän Sopimuksen vastuunrajoitukset eivät koske edellä tässä kappaleessa tarkoitettuja mahdollisia kolmansien osapuolten vaatimuksista johtuvia vastuita.

29. Force majeure

Force majeure -tilanteeksi katsotaan sellainen Sopimuksen täyttämisen estävä ja Sopimuksen syntymisen jälkeen sattunut epätavallinen tapahtuma, jota Sopijapuolten ei ole ollut syytä ottaa huomioon Sopimusta tehtäessä ja joka on Sopijapuolista riippumaton, eikä sen estävää vaikutusta voida poistaa ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia tai kohtuutonta ajanhukkaa.

Tällainen tapahtuma voi olla sota, kapina, sisäinen levottomuus, viranomaisen suorittama pakko-otto tai takavarikko julkiseen tarpeeseen, tuonti- tai vientikielto, luonnonmullistus, yleisen liikenteen tai

energiajakelun keskeytys, lakko, työtaistelu tai muu työselkkaus tai tulipalo tai muu vaikutuksiltaan yhtä merkittävä ja epätavallinen Sopijapuolista riippumaton syy. Force majeure -tilanteeksi ei katsota tapahtumia, joita kokemuksen perusteella (esimerkiksi haastavat talviolosuhteet) voi ilmetä Palveluun kuuluvassa toiminnassa. Selvyyden vuoksi todetaan, että käynnissä oleva Covid19-pandemia ei ole Force majeure – tilanteeksi katsottava tapahtuma.

Työehtosopimuksen voimassa ollessa lakkoa, työtaistelua tai muuta työselkkausta ei katsota Force majeure -tilanteeksi, jos Sopijapuoli on itse niissä osallisena tai niiden kohteena sen vuoksi, ettei Sopijapuoli ole täyttänyt voimassa olevasta lainsäädännöstä tai työehtosopimuksista johtuvia velvoitteitaan. Mikäli myöhemmin osoitetaan lainvoimaisella tuomiolla tai muulla toisen Sopijapuolen hyväksymällä tavalla, että työntekijöiden toteuttama lakko, työtaistelu tai muu selkkaus oli laiton, tilanne katsotaan kuitenkin Force majeure -tilanteeksi.

Alihankkijan viivästys katsotaan Force majeure -tilanteeksi vain siinä tapauksessa, että alihankkijan viivästys johtuu kohdassa 29 (Force majeure) tarkoitetusta esteestä eikä alihankintaa voida ilman kohtuutonta ajanhukkaa tai kustannuksia hankkia muualta.

Sopijapuolen, jonka toimintaan vaikuttaa Force majeure -tilanne, on ilmoitettava sen alkamisesta ja todennäköisestä kestämisajasta toiselle Sopijapuolelle välittömästi. Sopijapuolet sitoutuvat rajoittamaan Force majeure -tilanteen seurauksia, erityisesti matkustajille aiheutuvaa haittaa, omilla toimenpiteillään mahdollisuuksien ja käytössä olevien resurssien mukaan.

Sopijapuolen ei katsota rikkovan Sopimuksen velvoitteita, mikäli Sopijapuoli voi osoittaa, että velvoitteiden täyttäminen on estynyt Force majeure -tilanteen vuoksi. Ne Sopijapuolen velvoitteet, joihin Force majeure -tilanne vaikuttaa, keskeytetään Force majeure -tilanteen keston ajaksi. Myös toisen Sopijapuolen vastavelvoitteet keskeytetään samaksi ajaksi. Selvyyden vuoksi todetaan, että Force majeure -tilanteen takia toteutumattomista suoritteista ei makseta suoriteperusteista Liikennöintikorvausta eikä niitä huomioida kannustemallin bonus- ja sanktiolaskennassa.

Kumpikin Sopijapuoli vastaa omista Force majeure -tilanteen aiheuttamista kustannuksistaan.

SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO JA PÄÄTTYMINEN

30. Sopimuksen voimassaolo

30.1 Sopimuskausi

Sopimuskausi alkaa Sopimuksen allekirjoittamisesta.

Sopimuskausi päättyy 31.12.2030. Sopimuskausi voi päättyä edellä todettua aiemmin, jos Sopimus päätetään ennenaikaisesti Sopimuksen kohdan 31 (Sopimuksen ennenaikainen päättäminen, alakohtineen) mukaisesti.

Sopimuskauden päättymisen jälkeen voimaan jäävät osa Sopimuksen oikeuksista ja velvoitteista, jotka ovat Sopimuksen kohdat 2.1 (Tausta), 2.2 (Tarkoitus ja Sopimuksen kohde), 3 (Määritelmät), 4 (Sopimuksen päämäärät ja tavoitteet), 7 (Alihankkijat), 18 (LVM:n rooli), 19 (Sopimuskauden aikainen yhteistoiminta), 20 (Raportointi), 21 (Auditointi), 22 (Sopimuksen yhteyshenkilöt), 27.2 (VR:n sopimusrikkomus), 27.3 (Olennainen sopimusrikkomus), 27.4 (Selvitys sopimusrikkomuksen korjaamisesta), 27.5 (LVM:n oikeus sopimussakkoon), 28 (Vahingonkorvaus), 29 (Force majeure), 32 (Avustamisvelvollisuus palveluntuottajan vaihtuessa), 33 (Tilaaajavastuulaki), 34 (Immateriaalioikeudet), 35 (Tietoturvallisuus ja tietosuojat), 36 (Salassapito), 37 (Sopimuksen siirto), 38 (Tiedottaminen), 39 (Referenssioikeus), 40 (Muutokset), 41 (Sopimuskokonaisuus), 42 (Pätevyys), 43 (Luopuminen oikeudesta), 44 (Sovellettava laki) ja 45 (Riidanratkaisu). Nämä sopimusehdot ovat voimassa siihen asti, kunnes Sopijapuolet ovat Seurantaryhmässä yhdessä sopineet, että Sopimukseen liittyvät velvoitteet on kummankin Sopijapuolen osalta suoritettu.

31. Sopimuksen ennaikainen päättäminen

31.1 Sopimuksen päättäminen erityistilanteissa

LVM:llä on oikeus irtisanoa Sopimus päättymään välittömästi tai valitsemanaan ajankohtana, jos VR:ää rasittaa lain julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, myöhempien muutoksineen) tarkoittama pakollinen poissulkemisperuste tai 81 §:n 1 momentin kohdissa 1-6, 10 tai 11 tarkoitettu harkinnanvarainen poissulkemisperuste, vaikka peruste olisi syntynyt vasta Sopimuskauden alkamisen jälkeen.

Ennen irtisanomista LVM:n tulee kirjallisesti huomauttaa VR:ää laiminlyönnistä ja ilmoittaa Sopimuksen irtisanomisen uhasta, ellei laiminlyöntiä korjata LVM:n vaatimassa kohtuullisessa ajassa.

Jos LVM irtisanoa Sopimuksen kohdan 31.1 (Sopimuksen päättäminen erityistilanteissa) perusteella, VR:llä on oikeus saada täysimääräinen maksu Sopimuksen päättymishetkeen mennessä Sopimuksen mukaisesti tuotetuista Palveluista, mistä vähennetään VR:n maksettavaksi todetut maksamattomat sopimussakot ja muut VR:n vastuut LVM:lle, mutta VR:llä ei ole oikeutta vahingonkorvaukseen Sopimuksen päättymisen johdosta.

31.2 Sopimuksen purkaminen

VR voi purkaa Sopimuksen, mikäli jokin seuraavista ehdoista täyttyy:

- LVM on tullut pitkäaikaisesti tai pysyvästi kyvyttömäksi suorittamaan maksuvelvoitteensa; tai
- LVM rikkoo Sopimuksen mukaisia velvoitteita olennaisesti ja toistuvasti, eikä LVM ole korjannut rikkomustaan yhdeksänkymmenen (90) päivän kuluessa VR:n huomautuksesta.

LVM voi purkaa Sopimuksen, mikäli jokin seuraavista ehdoista täyttyy:

- VR menettää rautatieliikenteen hoitamiseen Suomessa tarvittavan turvallisuustodistuksen, toimiluvan tai muun välttämättömän viranomaisen myöntämän hyväksynnän,
- VR haetaan konkurssiin tai velkasaneeraukseen, tai on muuten maksukyvytön, tai
- VR rikkoo olennaisesti Sopimuksen velvoitteita tavalla, joka vaarantaa Sopimuksen tavoitteiden, päämäärien tai tarkoituksen saavuttamisen, eikä VR ole korjannut rikkomustaan yhdeksänkymmenen (90) päivän kuluessa LVM:n huomautuksesta.

32. Avustamisvelvollisuus palveluntuottajan vaihtuessa

PSA:n mukaan LVM:n on järjestettävä mahdollisissa myöhemmissä Palveluiden hankintaa koskevissa tarjouskilpailuissa tosiasiallinen ja syrjimätön pääsy kilpailutuksen jälkeen sopimuskauden aikana käytettävään kalustoon. Tämän Sopimuksen kohdalla PSA:n tarkoittamaa kalustoa on VR:n Kalusto.

Sopijapuolet tiedostavat, että Palvelun tulee voida jatkua mahdollisen Palveluiden hankintaa koskevan kilpailutuksen jälkeen toisen palveluntuottajan toimittamana. Jotta VR:n Kalusto olisi tarvittaessa käytettävissä myös Sopimuskauden jälkeen, VR on velvollinen huolehtimaan Kalustosta huoltojärjestelmän mukaisesti siten, että sen kunto vastaa vähintään sellaista mitä alan ammattilaisen käsityksen mukaan vastaavan ikäisen kaluston kunto olisi. VR myös vastaa siitä, että Kalustolle on tehty Kaluston huoltojärjestelmän mukaiset huollot sekä valmistajan suosittelemat ja edellyttämät huollot ja korjaukset, jonka lisäksi Kaluston tulee olla visuaalisesti tarkastettuna siistissä kunnossa eikä Kalustossa tule olla normaalista poikkeavaa kulumaa tai vikoja. VR:n tulee turvata Sopimuksen tavoitteisiin liittyen Palvelun tuottamisen jatkuvuus ja kehittämisen mahdollistaminen, erityisesti asiakaskokemuksen laatutason Sopimuksen mukaisena myös palveluntuottajan vaihdostilanteessa. Mahdollisista Kaluston käytettävyyteen liittyvistä järjestelyistä ja niiden laajuudesta sovitaan erillisellä sopimuksella sääntelyn edellyttämällä tavalla. Liikenteen mahdolliseen siirtymiseen toiselle palveluntuottajalle liittyvistä tarkemmista järjestelyistä sovitaan Sopijapuolten kesken välittömästi kilpailutusprosessin valmistelun käynnistyttyä. Toiminnan ja henkilöstön mahdollisessa siirtymisessä uudelle toiminnanharjoittajalle noudatetaan hankintamenettelyn aikana voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä mahdollisen liikkeen luovutuksen osalta.

PSA:n ja muun soveltuvan sääntelyn edellyttämällä tavalla VR:n tulee osana avustamisvelvollisuutta myös luovuttaa LVM:lle mahdollisissa myöhemmissä Palveluiden hankintaa koskevissa tarjouskilpailuissa käytettäväksi ja tarjoajien ja uuden palveluntuottajan käyttöön luovutettavaksi materiaalia ja tietoja sääntelyn edellyttämän laatu- ja laajuusena. Tähän liittyviä salassapitovelvoitteita on kuvattu tarkemmin kohdassa 36 (Salassapito). Näitä luovutettavia ovat mukaan lukien mutta ei rajoittuen seuraavat materiaalit ja tiedot:

- 1) Tämä Sopimus liitteinen;

- 2) luettelo VR:n Palvelujen tarjontaan osallistuneesta henkilöstöstä, mukaan lukien yksityiskohtaiset tiedot henkilöstön sopimusperusteisista oikeuksista sekä niistä edellytyksistä, joiden mukaisesti työntekijöiden katsotaan liittyvän palveluihin;
- 3) tiedot oikeuksista ja velvoitteista, jotka liittyvät edellisen liikenteenharjoittajan kyseisten palvelujen tarjoamiseen aikaisemmin osallistuneen henkilöstön siirtoon, noudattaen samalla direktiiviä 2001/23/EY;
- 4) VR:n tulee antaa LVM:lle olennaiset tiedot sopimuksen tekemiseksi varmistaen samalla liiketoimintaa koskevien luottamuksellisten tietojen oikeutettu suojele. LVM:n on asetettava kaikkien intressitahojen saataville myöhempään tarjouskilpailuun esitettäväksi tarkoitetun tarjouksen valmistelun kannalta merkitykselliset tiedot varmistaen samalla liiketoimintaa koskevien luottamuksellisten tietojen oikeutettu suoja. VR:n on annettava saataville tiedot matkustajaliikenteen kysynnästä, lippujen hinnoista, kustannuksista ja tuloista, jotka liittyvät tarjouskilpailumenettelyn kohteena olevaan julkiseen henkilöliikenteeseen, sekä yksityiskohtaiset tiedot tarvittavien kalustoyksiköiden tai liikkuvan kaluston toiminnan kannalta merkityksellisistä infrastruktuurieritelmistä, jotta intressitahot voivat laatia harkittuja liiketoimintasuunnitelmia. Rataverkon haltijoiden on autettava toimivaltaisia viranomaisia toimittamaan kaikki asianomaiset infrastruktuurieritelmit; ja
- 5) jos liikkuva kalusto annetaan tarjouskilpailun jälkeen uuden julkisen liikenteen harjoittajan käyttöön, LVM:n on liitettävä tarjouskilpailuasiakirjoihin kaikki saatavilla olevat tiedot liikkuvan kaluston kunnosta ja kunnossapitokustannuksista. VR on velvollinen toimittamaan edellä kuvatut tiedot LVM:lle tätä tarkoitusta varten.

Edellä vahvistettujen säännösten noudattamatta jättämisestä seuraa soveltuvin osin PSA:n 5 artiklan 7 kohdassa säädetty oikeudellinen tarkastelu.

VR on velvollinen toimittamaan materiaalit ja tiedot ilman erillistä korvausta. VR:n tulee toimittaa LVM:n pyytämät materiaalit ja tiedot viivytyksettä mutta kuitenkin viimeistään kahden (2) kuukauden kuluttua LVM:n pyynnöstä. LVM voi Sopimuskauden aikana esittää VR:lle useita pyyntöjä materiaalien ja tietojen toimittamista koskien. Tietojen luovutusvelvollisuuden liittyessä avustamisvelvollisuuteen, VR on velvollinen toimittamaan tässä tarkoitettuja tietoja vasta, kun avustamisvelvollisuus on alkanut eli kun Sopimus on irtisanottu tai purettu tai kun LVM ilmoittaa aloittavansa hankinnan valmistelun, joka koskee tämän Sopimuksen kohteena olevia Palveluja.

VR sitoutuu siihen, että liikenne jatkuu häiriöttömästi ja toimimaan ilman erillistä korvausta yhteistyössä LVM:n ja mahdollisen uuden palveluntuottajan kanssa mahdollisimman sujuvan liikenteen jatkumisen turvaamiseksi. Selvyyden vuoksi todetaan, että VR:llä ei kuitenkaan ole velvollisuutta liikennöintiin Sopimuskauden päättyttyä.

Tässä kohdassa 32 (Avustamisvelvollisuus palveluntuottajan vaihtuessa) todettu avustamisvelvollisuus alkaa jo ennen Sopimuksen päättymistä, kun Sopimus on irtisanottu tai purettu tai kun LVM ilmoittaa aloittavansa hankinnan valmistelun, joka koskee tämän Sopimuksen kohteena olevia Palveluja. Velvollisuus jatkuu niin pitkään, kun LVM:llä on VR:n avustamisvelvollisuudelle kohtuullinen tarve tässä kohdassa 32 (Avustamisvelvollisuus palveluntuottajan vaihtuessa) kuvattujen velvollisuuksien täyttämiseksi ja korkeintaan siihen asti, kun kaksikymmentäneljä (24) kuukautta on kulunut Sopimuksen päättymisestä.

VR sitoutuu Palvelun tai Palvelun osan siirtyessä toisen palveluntuottajan toimitusvastuulle ilman erillistä korvausta tiedottamaan ja kontaktoimaan LVM:n ohjaamalla tavalla yhteisesti sovitussa relevanteissa kanavissa ja mediassa asiakkaitaan, jotka ovat olleet Palvelun käyttäjiä ja informoimaan heitä Palvelun siirtymisestä toisen palveluntuottajan toimitusvastuulle. Tässä yhteydessä VR:n tulee lisäksi kaikilla tarvittavilla keinoilla edistää sitä, että asiakkaat löytävät uuden palveluntuottajan ja asiakkaat pystyvät hyödyntämään saumattomasti uuden palveluntuottajan palveluita. VR sitoutuu suorittamaan asiakkaiden tiedottamisen vähintään kaksi kertaa ennen palveluntuottajan vaihtumista ja uudestaan kaksi kertaa vaihtumisen jälkeen. Em. tiedottaminen tulee suunnitella ja laatia yhteistyössä LVM:n kanssa. VR sitoutuu myymään mahdollisen uuden palveluntuottajan lipputuotteita VR:n omissa kanavissa.

TIEDONHALLINTA

33. Tilaajavastuulaki

Sopijapuolet toteavat, että tähän Sopimukseen sovelletaan Tilaajavastuulakia.

VR:n on toimitettava LVM:lle Sopimuskauden aikana kahdentoista (12) kuukauden välein Tilaajavastuulain 5 §:ssä mainitut todistukset ja selvitykset. Todistukset ja selvitykset eivät saa olla kolmea (3) kuukautta vanhempia. Mikäli VR on liittynyt Tilaajavastuu.fi-palveluun tai vastaavaan palveluun, jonka kautta LVM voi seurata Tilaajavastuulain velvoitteiden toteutumista, ei VR:n tarvitse toimittaa tässä kohdassa mainittuja todistuksia tai selvityksiä.

Jos Palvelua suorittaa VR:ään työsuhteessa oleva lähetetty työntekijä, VR:n on toimitettava LVM:lle todistus lähetetyn työntekijän sosiaaliturvan määräytymisestä. Todistus on edellä mainitusta kahdentoista (12) kuukauden määräajasta poiketen toimitettava viipymättä ja joka tapauksessa ennen kuin kyseinen lähetetty työntekijä aloittaa työnteon.

34. Immateriaalioikeudet

Kaikki Immateriaalioikeudet, jotka syntyvät ennen tai jälkeen Sopimuksen voimaantulon, jäävät Immateriaalioikeuksien luojan tai alkuperäisen haltijan omaisuudeksi.

Kaikki Aineisto, jonka LVM ja VR ennen tai jälkeen Sopimuksen voimaantuloa luovuttavat toisilleen, jäävät Aineiston luovuttajan omaisuudeksi. Aineistolla tarkoitetaan tässä Sopijapuolten toisilleen tähän

Sopimukseen liittyen luovuttamia asiakirjoja ja kirjallisia tietoja missä tahansa muodossa, mihin sisältyy Sopijapuolen Immateriaalioikeuksia. Selvyyden vuoksi todetaan, että myös PowerBI:n tai vastaavan sovelluksen kautta luovutettu tieto voi olla tässä Sopimuksessa tarkoitettua Aineistoa.

LVM:llä on kuitenkin ikuinen, peruuttamaton ja korvaukseton käyttöoikeus kaikkiin Sopimuksen voimassa ollessa Sopimuksen kohteeseen liittyen VR:n luomiin Immateriaalioikeuksiin ja kaikkiin VR:n LVM:lle luovuttamiin Aineistoihin ja näiden sisältämiin Immateriaalioikeuksiin Sopimuksen alaisiin Palveluihin liittyvässä tarkoituksessa. Siltä osin, kun Immateriaalioikeus liittyy suoraan Palveluiden jatkuvuuteen, käyttöoikeus jatkuu myös Sopimuksen päättymisen jälkeen niin kauan kuin se on perustellusti tarpeen Palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

Käyttöoikeus sisältää oikeuden itse tai kolmannen osapuolen avustuksella käyttää, kopioida ja tehdä tai teettää muutoksia Sopimuksen kohteeseen liittyen VR:n luomiin Immateriaalioikeuksiin ja kaikkeen VR:n luovuttamaan Aineistoon sekä oikeuden siirtää käyttöoikeus edellä kuvattuine oikeuksineen toiselle valtionhallintoon kuuluvalla organisaatiolle tai toiselle valtionhallintoon kuuluvalla yhtiöllä.

VR vakuuttaa, että VR:n tai kolmannen osapuolen Immateriaalioikeus ei rajoita LVM:n oikeutta käyttää VR:n Sopimuksen kohteeseen liittyen VR:n luomia Immateriaalioikeuksia tai luovuttamaa Aineistoa.

VR vastaa siitä, etteivät sen tuottamat Palvelut tai niihin liittyvä Aineisto Sopimuksen mukaisesti käytettyinä loukkaa kolmannen osapuolen Immateriaalioikeuksia.

Jos LVM:ää vastaan esitetään Palvelun tai siihen liittyvän VR:n LVM:lle luovuttaman Aineiston käyttöön perustuvia Immateriaalioikeuteen perustuvia vaatimuksia, VR on velvollinen vastaamaan vaatimuksiin LVM:n puolesta omalla kustannuksellaan. VR vastaa LVM:lle siitä, ettei Palveluun tai siihen liittyvään Aineistoon kohdistuvista Immateriaalioikeuksista koskevista vaatimuksista tai velvoitteista aiheudu LVM:lle oikeudenkäyntikuluja eikä vahingonkorvaus- tai muita kolmannelle osapuolelle maksettavia kustannuksia tai muita vastuita kolmatta osapuolta kohtaan.

Kohdassa 28 (Vahingonkorvaus) tarkoitettut vahingonkorvausta koskevat vastuunrajoitukset eivät koske edellä mainitussa kappaleessa tarkoitettuja mahdollisia Immateriaalioikeuksien loukkauksista johtuvia vastuita.

35. Tietoturvallisuus ja tietosuoja

Sopimuksen liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.3 (Tietosuoja ja tietoturvallisuus, alakohtineen) on määritelty VR:n tietosuoja ja tietoturvaa koskevat velvoitteet.

VR on EU:n tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukainen rekisterinpitäjä Sopimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelytoimenpiteiden osalta. VR sitoutuu huolehtimaan tietosuojasta siten kuin tietosuojalaissa

(1050/2018), EU:n tietosuoja-asetuksessa ja muussa soveltuvassa tietosuojalainsäädännössä säädetään.

VR on tietoinen tietosuojan ja tietoturvan tärkeästä merkityksestä LVM:lle. VR vakuuttaa, että se noudattaa liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.3 (Tietosuoja ja tietoturvallisuus, alakohtineen) mukaisia vaatimuksia ja on yksinomaan kolmansien osalta vastuussa siitä, että näitä vaatimuksia noudatetaan Sopimuksen alaisten Palveluiden tuottamisen osalta. VR vastaa lisäksi siitä, että VR:n työntekijät ja alihankkijat ovat sitoutuneet noudattamaan liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.3 (Tietosuoja ja tietoturvallisuus, alakohtineen) kuvattuja vaatimuksia. Ellei toisin ole kirjallisesti sovittu, VR:n palveluiden tuottamiseen liittyen LVM:lle ei saa siirtyä VR:ltä anonymisoimatonta henkilötietoa. Selvyyden vuoksi todetaan myös, että VR vastaa tietosuojalainsäädännön, kuten GDPR:n ja tietosuojalain noudattamisesta.

VR on velvollinen viipymättä ilmoittamaan havaitsemistaan henkilötietoihin kohdistuvista tietoturvaloukkauksista viranomaisille ja asiakkaille lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Lisäksi VR tiedottaa LVM:ää havaitsemistaan merkittävistä tietoturvaloukkauksista niiltä osin kuin ne kohdistuvat Palveluiden alaisten matkustajien henkilötietoihin. Lisäksi VR on velvollinen torjumaan tietoturvaloukkaukset, -poikkeamat ja -tapahtumat liitteessä 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.3 (Tietosuoja ja tietoturvallisuus, alakohtineen) kuvatulla tavalla.

36. Salassapito

Sopijapuolet huolehtivat kumpikin omalta osaltaan, että Palvelua tuotettaessa noudatetaan salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta annettuja voimassa olevia säädöksiä. Lisäksi VR:n tulee noudattaa asiakirjojen ja tietojen käsittelyssä ja arkistoinnissa LVM:n antamia ohjeita.

LVM:n salassapitovelvollisuuteen sovelletaan lisäksi lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Tästä syystä VR:n tulee merkitä kaikkiin LVM:lle toimitettaviin asiakirjoihin selvästi ja yksilöiden ne kohdat, joihin VR:n käsityksen mukaan on sovellettava jotain edellä mainitun lain salassapitosäännöstä ja pyynnöstä perusteltava salassapitotarve. Selvyyden vuoksi todetaan, että myös PowerBI:n tai vastaavan sovelluksen kautta luovutettu tieto voi sisältää VR:n salassa pidettävää tietoa. Selvyyden vuoksi Sopijapuolet toteavat, että tämä Sopimus liitteineen ei sisällä VR:n liikesalaisuuksia ja on julkinen asiakirja, pois lukien kohdassa 15.4 yksilöity VR:n liikesalaisuustieto.

VR sitoutuu noudattamaan LVM:ää koskevan lainsäädännön salassapitomääräyksiä LVM:n tietojen ja aineiston osalta. Sopijapuolet sitoutuvat pitämään salassa toisiltaan saamansa luottamukselliseksi katsottavan tiedon ja aineiston sekä mahdollisen hankintaprosessin aikana kertyneen luottamuksellisen tiedon sekä olemaan käyttämättä luottamuksellista tietoa ja aineistoa muuhun kuin tämän Sopimuksen täyttämiseksi.

LVM:llä on oikeus sääntelyn ja lainsäädännön edellytysten mukaisesti luovuttaa luottamukselliseksi katsottavaa tietoa seuraavaan mahdolliseen

hankintamenettelyyn osallistuville tahoille. Tietoja luovuttaessaan LVM huolehtii tietojen luottamuksellisena pysymisestä, käyttämisestä ainoastaan mahdollista hankintamenettelyä palvelevassa tarkoituksessa sekä siitä, että tietoja saavat sitoutuvat pitämään heille luovutetut tiedot luottamuksellisina. LVM tekee asianmukaiset salassapitosopimukset tietojen saavien kanssa. Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan koske aineistoa ja tietoa:

- joka on yleisesti saatavilla taikka muuten julkista tai on myöhemmin tullut julkiseksi muutoin kuin Sopijapuolen sopimusrikkomuksen vuoksi,
- jonka Sopijapuoli on saanut kolmannelta osapuolelta laillisesti haltuunsa ilman salassapitovelvollisuutta,
- joka on ollut Sopijapuolen hallussa ilman sitä koskevaa salassapitovelvollisuutta ennen sen saamista toiselta Sopijapuolelta, tai
- jonka Sopijapuoli on itsenäisesti kehittänyt, tai
- joka on toimitettu liitteen 1 (Palvelukuvaus) perusteella.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisena ei pidetä viranomaista velvoittavan määräyksen vuoksi tapahtuvaa tietojen luovuttamista viranomaiselle tai muulle taholle.

Edellä kuvatusta huolimatta, LVM:llä ja sen hallinnonalan viranomaisilla on VR:n liikesalaisuuksien suojan estämättä oikeus vastaanottaa ja käsitellä VR:n luottamuksellista tietoa, jotka Väylävirasto ja TrafiCom ovat LVM:lle luovuttaneet. LVM:llä on myös oikeus luovuttaa sen hallinnonalan viranomaisille kaikki Sopimukseen ja Palveluihin liittyvä tieto, mukaan lukien VR:n luottamuksellinen tieto. Tämän kohdan mukaiset luottamuksellista tietoa koskevat velvoitteet jäävät voimaan Sopimuksen päättymisen jälkeenkin, kuitenkin siten, että luottamuksellista tietoa koskevat oikeudet ja velvollisuudet päättyvät kymmenen (10) vuoden kuluttua Sopimuksen päättymisestä, jollei pakottavasta lainsäädännöstä muuta johdu.

37. Sopimuksen siirto

LVM:llä on oikeus siirtää Sopimus kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen LVM:n organisaatiomuutoksien perusteella kolmannelle osapuolelle, jolle LVM:n hoitamat tehtävät kokonaan tai osittain siirtyvät tai siirretään. Mahdollisesta siirrosta ilmoitetaan VR:lle kirjallisesti.

VR:llä on oikeus siirtää Sopimus kolmannelle osapuolelle ainoastaan LVM:n nimenomaisella suostumuksella ja hankintalainsäädännön mukaisten edellytysten täytyessä.

MUUT EHDOT**38. Tiedottaminen**

Tämän Sopimuksen mukaiset tiedoksiannot on lähetettävä Sopimuksen liitteen 1 (Palvelukuvaus) kohdassa 12.1 (Sopimuksen yhteyshenkilöt) määriteltyihin osoitteisiin ja määritellyille henkilöille. Tiedoksiannot on lähetettävä kirjeenä tai sähköpostilla.

39. Referenssioikeus

VR ei saa käyttää Sopimusta tai LVM:n nimeä markkinoinnissa ilman LVM:n etukäteen antamaa kirjallista lupaa.

40. Muutokset

Tämän sopimusasiakirjan muutokset on tehtävä kirjallisesti. Sopimusasiakirjan muutoksesta tehdään muutossopimus. Nämä muutokset tulevat voimaan, kun molemmat Sopijapuolet ovat ne asianmukaisesti hyväksyneet ja Sopijapuolten toimivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet muutossopimuksen.

Sopimuksen liitteiden muutoksissa sovelletaan muiden kuin Vähäpätöisten muutosten osalta Muutoshallintamenettelyä. Sopimuksen liitteiden muutokset on tehtävä kirjallisesti siten, että liitteen sisältöä muutettaessa liite korvataan uudella liitteellä.

Edellä kuvatusta poiketen, Vähäpätöiset muutokset voidaan tehdä Sopijapuolten välillä sopien. Nämä Vähäpätöiset muutokset tulevat voimaan, kun Sopimuksen liitettä on päivitetty sovitun muutoksen mukaisesti ja tehty muutos on dokumentoitu Seurantaryhmän pöytäkirjaan.

41. Sopimuskokonaisuus

Tämä Sopimus yhdessä sen liitteen kanssa muodostaa sopimuskokonaisuuden, joka korvaa kaikki aikaisemmat sopimukset Sopijapuolten välillä Sopimuksessa kuvattujen Palveluiden tuottamisesta ja toimittamisesta.

42. Pätevyys

Jos osa tästä Sopimuksesta tulee pätemättömäksi tai sen täytäntöönpano estyy muulla vastaavalla tavalla, on muu osa Sopimusta kuitenkin edelleen voimassa niin laajalti kuin laki sen sallii. Sopijapuolet sitoutuvat tarvittaessa neuvottelemaan pätemättömän tai muulla tavoin täytäntöönpanokelvottoman Sopimuksen osan tilalle uudet ehdot.

43. Luopuminen oikeudesta

Sopijapuoli ei menetä oikeuttaan vedota toisen Sopijapuolen sopimusrikkomukseen, Sopimuksen oikeaan tulkintaan tai muuhun tästä Sopimuksesta seuraavaan oikeusvaikutukseen, ellei hän kirjallisesti ilmoita luopuvansa tällaisesta oikeudestaan. Sopijapuolen mahdollisesti tekemä oikeudestaan luopuminen koskee vain siinä yksilöityä

sopimusrikkomusta tai muuta seikkaa eikä se estä Sopijapuolta vaatimasta muilta osin Sopimuksen noudattamista tai toisen soveltuvan oikeussuojakeinon käyttöä.

44. Sovellettava laki

Sopimukseen ja kaikkiin Sopimuksesta ja sen seurauksena Sopijapuolten välillä solmittavista muista sopimuksista aiheutuviin riita-asioihin sovelletaan Suomen lakia, lukuun ottamatta Suomen lain lainvalintaa koskevia säännöksiä.

45. Riidanratkaisu

Sopimusta koskevat Sopijapuolten väliset riitatilanteet on pyrittävä ratkaisemaan neuvottelemalla.

Jos tästä Sopimuksesta aiheutuva riita ei ratkea yhdeksänkymmenen (90) päivän kuluessa neuvotteluin eivätkä Sopijapuolet yhteisesti sovi neuvottelujen jatkamisesta yhteisesti sovittavalle uudelle ajanjaksolle, riita ratkaistaan ensiasteena Helsingin käräjäoikeudessa.

46. Sopimusasiakirjat ja niiden soveltamisjärjestys

Sopimus koostuu alla olevista asiakirjoista. Asiakirjat täydentävät toisiaan. Mikäli asiakirjat ovat ristiriidassa keskenään, sovelletaan niitä alla olevassa numerojärjestyksessä pienimmästä alkaen:

1. Sopimus henkilöjunaliikenteen ostamisesta (tämä sopimusasiakirja)
2. Liite 1 Palvelukuvaus

47. Allekirjoitukset

Tätä Sopimusta on tehty kaksi (2) samanlaista kappaletta, yksi kummallekin Sopijapuolelle.

Helsingissä [●]. päivänä tammikuuta 2022

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Timo Harakka
Liikenne- ja viestintäministeri

Emil Asp
Yksikön johtaja, viestintäneuvos

VR-Yhtymä Oy

Lauri Sipponen
Toimitusjohtaja

Topi Simola
Matkustajaliikenteen johtaja